

Міністерство освіти та науки України
Львівський національний університет природокористування
Факультет землевпорядкування та туризму
Кафедра землеустрою

Кваліфікаційна (дипломна) робота
освітнього ступеня «Магістр»
на тему:

«Вдосконалення організаційно-методичних засад
інвентаризації земель комунальної власності в умовах
децентралізації»

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

Виконав: студент 2-го курсу, групи ЗВ – 63

Вербіцький Петро Михайлович

(ім'я та прізвище)

Керівник: к.е.н., доцент Ольга Григорівна Солтис

(ім'я та прізвище)

Рецензент: Надія Іванівна Кришеник

(ім'я та прізвище)

Дубляни 2024

УДК 332.33

Вдосконалення організаційно-методичних засад інвентаризації земель комунальної власності в умовах децентралізації. Вербіцький Петро Михайлович. – Кваліфікаційна робота. Кафедра землеустрою. – Дубляни, Львівський національний університет природокористування, 2023.

73 с. текстової част., 7 рис., 12 табл., 52 джерела літератури, мультимедійна презентація.

В роботі розкрито теоретичні аспекти інвентаризації земель об'єднаних територіальних громад, розглянуто поняття інвентаризації земель в умовах децентралізації в країні, охарактеризовано проблеми, пов'язані з проведенням інвентаризації земель та зарубіжний досвід її проведення. Проведено оцінку сучасного стану землекористування у об'єднаній територіальній громаді Львівської області та системний аналіз земельних ресурсів Белзької міської територіальної громади. Проаналізовано стан інвентаризації земель в межах громади. Запропоновано удосконалення механізмів проведення інвентаризації земель на території Белзької громади Львівської області.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	9
1.1 Поняття інвентаризації земель в умовах децентралізації в країні.....	9
1.2. Проблеми, пов'язані з проведенням інвентаризації земель.....	15
1.3 Проведення інвентаризації земель: зарубіжний досвід	18
2 ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ У ОБ'ЄДНАНІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ ЛЬВІСЬКОЇ ОБЛАСТІ	23
2.1 Системний аналіз земельних ресурсів Белзької міської територіальної громади	23
2.2 Аналіз стану інвентаризації земель в межах громади.....	28
3 УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ НА ТЕРИТОРІЇ ГРОМАДИ.....	35
3.1 Шляхи вирішення системних проблем в процесі інвентаризації земель громад	35
3.2 Модель забезпечення інвентаризації земель в межах громади.....	37
3.3 Методичні підходи до інвентаризації земель в межах Белзької громади.....	42
4 ОХОРОНА ПРИРОДИ ТА НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	52
5 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....	57
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69

ВСТУП

Сьогодні, в нашій державі, трансформаційні процеси в соціально-економічних напрямках обертаються навколо інтеграції України в Європу. Тому, одним з найважливіших аспектів розвитку державного управління визнано децентралізацію та визначення територіальних громад як основного суб'єкта місцевого самоврядування, а також забезпечення їх ефективної, самодостатньої та дієвої ролі в системі управління.

У сучасному економічному контексті, який характеризується змінами у соціально-економічних зв'язках та виробничих структурах, велику увагу приділяють покращенню відносин у сфері землеустрою. Земельні ресурси є не тільки основою сільськогосподарського виробництва, але й базою для розміщення промислових потужностей у сільських районах. У процесі використання цих ресурсів важливо дотримуватись встановлених інституційних норм, регулювати земельні відносини, забезпечувати їх охорону та відновлення, зберігати родючість землі і дотримуватись екологічних норм та стандартів у галузі землекористування.

Загальнонаціональне ефективне регулювання ринку землі і правового статусу земельних ділянок є критично важливим для держави. Цьому сприяє врегулювання земельного законодавства з метою вирішення головної проблеми, що стосується всієї земельної сфери - інвентаризація земельних ділянок. Підтримавши проведення низки нормативно-правових актів, які передбачають перехід земель з державної власності на власність територіальних громад, і подолавши тривалий період невизначеності у земельних питаннях, справедливо виникає потреба в остаточному визначенні власників земельних ділянок, встановленні їхнього статусу та упорядкуванні Державного земельного кадастру.

У 2017 році було прийнято рішення уряду України передати управління землями поза населеними пунктами об'єднаним територіальним громадам. Винятком з цього рішення є землі, що використовуються для оборони,

природно-заповідного фонду та землі, які мають важливе значення для держави. Для ефективної передачі цих земель об'єднаним територіальним громадам, необхідно провести якісну інвентаризацію цих земель.

Інвентаризація земельних ресурсів для об'єднаної територіальної громади – це процес перевірки та документування наявності та стану земельних ділянок, а також оцінка активів. Ця процедура має вирішальне значення для ефективного управління земельними ресурсами в громадах. Вона надає можливість розвивати громаду, сприяючи наповненню місцевого бюджету, розпорядженню земельними ділянками з максимальною якістю та прозорістю, з урахуванням вимог законодавства України і інтересів громади. Для громад виконання цієї процедури є незворотною необхідністю.

Багато дослідників займалися питаннями якісної інвентаризації земель. Зокрема, проблему інвентаризації земель досліджували Мартин А.Г. [24], Гузар Б.С. [10], Горбатюк В.М. [9], Жук В.М., Лузан Ю.Я., Чудовець В.В. [51].

Питання поліпшення якості інвентаризації сільськогосподарських земель в системі управління земельними ресурсами об'єднаних територіальних громад потребують більш детального освітлення. Зокрема, слід розглянути запровадження ринку земель в Україні та реформу децентралізації в цьому контексті.

Для забезпечення недопущення виведення земель сільськогосподарського призначення з власності громад, необхідно провести інвентаризацію земель, зокрема перевірити достовірність даних щодо їх цільового призначення. Також потрібно перевірити правовстановлюючі документи на земельні ділянки, враховуючи можливі обмеження щодо їх розміру. Це особливо актуально через можливі обмеження щодо володіння землями певного сукупного розміру. Інвентаризація земель є одним із головних та першочергових засобів для забезпечення законності функціонування ринку земель в період його запровадження та відкриття продажу земель сільськогосподарського призначення.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є розкриття теоретичних аспектів інвентаризації земель об'єднаних територіальних громад, вивчення поняття інвентаризації земель в умовах децентралізації в країні, та удосконалення механізмів проведення інвентаризації земель на території громади.

Для досягнення поставленої мети було виконано наступні завдання:

- розкрити теоретичні аспекти інвентаризації земель об'єднаних територіальних громад;
- розкрити поняття інвентаризації земель в умовах децентралізації в країні;
- охарактеризувати проблеми, пов'язані з проведенням інвентаризації земель та зарубіжний досвід її проведення.
- провести оцінку сучасного стану землекористування у Белзькій об'єднаній територіальній громаді Львівської області,
- здійснити системний аналіз земельних ресурсів Белзької міської територіальної громади;
- проаналізувати стан інвентаризації земель в межах громади;
- запропоновано удосконалення механізмів проведення інвентаризації земель на прикладі території Белзької громади Львівської області.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є вивчення теоретичних аспектів земельної інвентаризації в об'єднаних територіальних громадах та дослідження концепції земельної інвентаризації в умовах децентралізації в країні.

Предмет дослідження – теоретичні підходи та практичні заходи, спрямовані на обґрунтування ефективного використання земельних ресурсів в контексті процесу децентралізації.

Методи дослідження. Дослідження, які були проведені, мають теоретичну та методичну базу, що ґрунтується на принципах сучасних теорій ефективного та раціонального використання земельних ресурсів, а також на законодавчих та нормативних актах України.

Структура, обсяги кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота містить: вступ, п'ять розділів, висновки, бібліографічний список. Обсяг основної частини складає 73 сторінки тексту, що містить 12 таблиць, 7 рисунків. Бібліографічний список складає 52 назви використаних джерел.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1 Поняття інвентаризації земель в умовах децентралізації в країні

Інвентаризація земель є важливим аспектом децентралізації та об'єднання територіальних громад в Україні. Цей процес, який проводиться на різних рівнях адміністративно-територіальної організації, включає оцінку та документування земельних ділянок, управління якими переходить на громади. Інвентаризація землі забезпечує успішне функціонування та розвиток кожної громади. Вона може бути ініційована органами виконавчої влади або місцевого самоврядування, що вирішують процедуру проведення інвентаризації відповідних територій чи земельних ділянок [26].

15 жовтня Президент України підписав Указ №449/2020, який передбачає передачу земель сільськогосподарського призначення з державної власності до комунальної власності. Наступного дня, 16 листопада, Кабінет Міністрів України прийняв постанову №1113 з метою прискорення реформ у сфері земельних відносин. Ця постанова запускає механізм повноцінної передачі земель сільськогосподарського призначення з державної власності до комунальної власності всім територіальним громадам, без жодних винятків.

Порядок передачі земель з державної у комунальну власність визначений статтею 117 Земельного кодексу України [16]. Відповідні органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування, які мають повноваження з розпорядження землями, приймають рішення щодо передачі земельних ділянок з державної власності в комунальну власність.

Дана стаття також визначає, що, у рішенні органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування щодо передачі земельної ділянки у комунальну власність, вказуються наступні дані:

- 1) кадастровий номер земельної ділянки;
- 2) місцезорозташування;
- 3) площа;

- 4) цільове призначення;
- 5) відомості про обтяження речовими правами на земельну ділянку;
- 6) обмеження в використанні.

В результаті на основі рішення формується акт приймання-передачі земельної ділянки у комунальну власність. Це рішення спільно з актом приймання-передачі земельної ділянки є необхідною умовою для державної реєстрації права власності територіальної громади на дану ділянку. Дані підходи упроваджуються на основі встановлених органами влади процедур та нормативних вимог. Одним з методів формування земельних ділянок є проведення інвентаризації земель державної власності.

Інвентаризація земель – це процес обліку, оцінки та документування наявних земельних ділянок в певній території. Цей процес проводиться для отримання повної інформації про кількість, якість та характеристики земельних ділянок в певному районі. Інвентаризація земель може включати в себе такі етапи:

1. Збір вихідних даних: збирання інформації про землі з різних джерел, таких як кадастрові дані, документація про право власності, планувальні документи тощо.

2. Територіальне обмеження: визначення границь досліджуваної території і охоплення всіх земельних ділянок, які підпадають під інвентаризацію.

3. Теренові обстеження: фізичний огляд кожної земельної ділянки з метою отримання детальної інформації про її розміри, стан та інші характеристики.

4. Аналіз та документування: обробка та аналіз отриманих даних з метою створення достовірної бази земельних ресурсів. Ця інформація може включати реєстраційні номери, розміри, розташування, якість ґрунту та інші характеристики земельних ділянок.

5. Використання результатів: інформація, отримана в результаті інвентаризації, може використовуватися для розвитку планування місцевого

господарства, землекористування, оцінки земельної вартості, вирішення спорів щодо власності тощо.

В перекладі з латинської поняття «інвентаризація» являє собою процес складання детального опису майна. Інвентаризація земель важлива для ефективного управління земельними ресурсами, забезпечення їх сталого використання та забезпечення точності при розподілі прав власності на землю.

У чинному законодавстві не існує чіткого визначення терміну «інвентаризація земель», однак відповідно до статті 35 ЗУ «Про землеустрій» [35], метою проведення інвентаризації є наступне: встановлення положення об'єктів землеустрою, їхніх меж, розмірів і правового статусу, виявлення земель, які не використовуються, використовуються нерационально або не за призначенням, виявлення і збереження деградованих сільськогосподарських угідь і забруднених земель, встановлення кількісних і якісних характеристик земель, необхідних для ведення державного земельного кадастру, здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, а також прийняття відповідних рішень органами виконавчої влади та місцевого самоврядування на цій основі.

Згідно з «Порядком проведення інвентаризації земель», який був схвалений Постановою Кабінету міністрів України від 5 червня 2019 року № 476, об'єктами інвентаризації земель є такі: територія України, територія адміністративно-територіальних одиниць або їх частин, масиви земель сільськогосподарського призначення, а також окремі земельні ділянки (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Об'єкти інвентаризації земель в Україні

Детальна модель нормативно-правового забезпечення інвентаризації земель об'єднаних територіальних громад на основі українського законодавства, що стосується інвентаризації наведена на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – Модель нормативно-правового забезпечення проведення інвентаризації земель на територіях, що належать до об'єднаних територіальних громад [6, 9]

За думкою багатьох експертів з інвентаризації земель, важливо пов'язати покращення якості земельно-кадастрових даних та зниження конфліктів у земельних відносинах в Україні з проведенням інвентаризації земель. Інвентаризація земель передбачає надання інформації про поточний стан землекористування та землеволодіння. Зазначається, що саме проведення інвентаризації земель дозволить підвищити якість земельних відносин, а також виправити системні недоліки, що існують в цій сфері. Інвентаризація земель є частиною сучасної системи управління земельними ресурсами, що передбачає також визнання та гарантування прав на землю.

Уряд України встановив новий Порядок проведення інвентаризації земель шляхом прийняття постанови № 476 у середині 2019 року. Цей порядок є директивним для проведення землеустрою і складання технічної документації на його підставі. Законодавство передбачає, що техніко-

економічне обґрунтування використання і схеми землеустрою та захисту земель громад погоджуються з територіальним органом центрального органу виконавчої влади, який здійснює державну політику у сфері земельних відносин.

Окрім того, 10 липня 2018 року був прийнятий Закон України під назвою «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України», позначений як № 2498-VIII. Цей закон передбачає, що землі, що належали колективним сільськогосподарським підприємствам та були припинені (за винятком земель, які на момент набрання чинності законом були у приватній власності), тепер вважаються власністю територіальних громад, де вони розташовані. Закон також має на меті удосконалення правил землекористування для земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та сприяння зрощенню в Україні. Відтак, для формування земельних ділянок, проводиться процес складання технічної документації землеустрою, що включає інвентаризацію земельних масивів, призначених для сільськогосподарського використання.

Види робіт із інвентаризації земель наведено на рисунку 1.3.

Рисунок 1.3 – Види робіт із інвентаризації земель

Вагому роль у проведенні якісної інвентаризації відіграє категорія земель за їх призначенням, як визначено у статті 19 Земельного кодексу України [16]. В Україні виділяється 9 категорій земель. Проте основна проблема інвентаризації полягає в тому, що землевласники не включають їх до своїх балансових активів. Замість цього, такі землі фіксуються на

позабалансових рахунках. Крім того, такі землі також підлягають обліковій інвентаризації. Перш ніж проводити інвентаризацію, необхідно перевірити наявність документа, що передбачає передачу земельної ділянки в оренду або будь-яку іншу форму тимчасового користування. Це важливо, оскільки протягом періоду користування землею можуть відбутись переоформлення або закінчення договорів короткострокової чи довгострокової оренди.

В основі розробки програми розвитку територій об'єднаних громад лежить проведення інвентаризації та моніторингу земель. Основними завданнями моніторингу земель є оцінка еколого-економічних наслідків деградації земельних ділянок з метою запобігання або зменшення негативного впливу на них. Інвентаризація земель передбачає проведення попередніх робіт зі збору та аналізу даних, а також вивчення наявних картографічних матеріалів для даної території. Крім того, вона включає проведення польових вимірювань і створення нових кадастрових відомостей, які відображають всі зміни в межах земельних ділянок [12, 13].

Отже, для успішного розвитку об'єднаних громад необхідно враховувати всі дані щодо функціонування об'єктів на їх території у всіх сферах народного господарства, екології та охорони земель. Визначення перспективи та напрямку раціональної організації території адміністративних одиниць базується на детальному аналізі всіх згаданих компонентів.

У процесі проведення інвентаризації земель відповідно до статті 57 Закону України «Про землеустрій» [35] створюється технічна документація землеустрою, яка розробляється на підставі технічного завдання для проведення робіт з інвентаризації земель. Це завдання погоджується з виконавцем робіт та затверджується замовником, а також має схвалення відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування. Крім цього, є укладений договір між власниками або користувачами землі та розробниками технічної документації.

Під час здійснення інвентаризації земель використовуються такі джерела інформації: матеріали з аерофотозйомки, дані з лісовпорядкування,

проекти, що стосуються створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду, схеми, що визначають формування екомережі, а також програми, спрямовані на формування, збереження та ефективного використання екомережі.

Процес проведення інвентаризації земель в громадах, щодо формування земельних ділянок, передбачає необхідність виконання робіт щодо фіксації меж земельних ділянок на місцевості та оформлення відповідного акту приймання-передачі межових знаків для зберігання. Відтак, результатом проведення робіт із інвентаризації буде систематизація земель комунальної власності, а також оформлення документів, що підтверджують власність територіальної громади на земельні ділянки, де розташовані об'єкти громад.

З урахуванням тенденцій розвитку української економіки, виконати інвентаризацію земельного фонду громад можливо лише поетапно. Тільки такий поетапний підхід дозволить оптимізувати процес, забезпечити правильне і якісне проведення робіт та зібрати всю необхідну інформацію. Після цього буде можливість систематизувати всі отримані дані. Ця інформація буде важливим ресурсом для ефективного адміністрування керівництвом громад в питаннях земельних ресурсів.

1.2. Проблеми, пов'язані з проведенням інвентаризації земель

Ускладнена ситуація потребує оперативних та ефективних заходів. Сучасним керівникам територіальних громад дуже актуальне питання знаходження додаткових фінансових джерел. Для багатьох з них це є питання життя і смерті, оскільки доходів від місцевих підприємств часто не вистачає навіть на мінімальні потреби.

Оскільки плата за землю є одним з основних джерел доходу для місцевого бюджету, проведення інвентаризації комунальних земель сприятиме збільшенню надходжень до бюджету через оплату орендної плати та земельного податку за використання землі.

Здійснення інвентаризації у громадах забезпечує достовірну та повну інформацію про площу, склад, якісні характеристики земель, а також дані про землекористувачів та землевласників, врегулювання прилеглих меж. Надання достовірних даних щодо меж, площі, структури угідь та конфігурації земельних ділянок дозволяє прогнозувати використання земель громади, передбачати надходження до бюджету, обґрунтовано нараховувати земельний податок і сприяти реалізації раціональної політики у сфері формування ринку.

В доходах бюджетів територіальних громад на другому місці, за значимістю, є плата за землю, яка є складовою до податку на майно й включена до місцевого податку [11, 12].

Отже, здійснення землеустрою вимагає проведення важливого етапу – інвентаризації земель. Цей процес визначає межі земельних ділянок, категорії земель, їх якість та інші параметри, що впливають на їх подальше використання. Однак, існують можливі проблеми, пов'язані з використанням результатів інвентаризації у землеустрої.

Перша проблема полягає у неоднозначності результатів інвентаризації. Іноді вони можуть бути суперечливими або недостатньо чіткими, що призводить до неправильного визначення меж земельних ділянок або їх категорій.

Наступна проблема – це брак детальної інформації про земельні ділянки. Іноді під час інвентаризації може бути отримано неповні або обмежені дані, які не вистачають для повного проведення землеустрою. Наприклад, можуть бути відсутні дані про якість ґрунту, історію використання землі або наявність інфраструктурних об'єктів на ділянці.

У деяких випадках виникають складнощі з ідентифікацією власника майна. Часто неправильне встановлення категорії земельних ділянок може стати наслідком некоректних результатів інвентаризації.

Неузгодженість з іншими документами може призводити до невідповідностей з результатами інвентаризації. Наприклад, можуть виникати неузгодженості з актами про надання земельних ділянок або з іншими

документами, які підтверджують право власності на землю. Це може створювати конфлікти та розбіжності щодо подальшого використання земельних ділянок.

Дані, що надаються, можуть бути неточними через обмежену точність. Похибка залежить від методології та ресурсів, використаних під час проведення інвентаризації земель. Це може вплинути на достовірність визначення розміру та характеристик земельної ділянки, що в подальшому може мати наслідки для її використання.

Недостатньо повна наявність інформації про власника та права на землю можуть стати перешкодою для подальшого використання земельної ділянки. Інформація про власника та права на землю є критично важливою, оскільки недостовірні або неповні дані можуть призвести до конфліктів та затримок у процесі використання землі.

Ще однією проблемою проведення інвентаризації земель є виявлення незаконних дій землекористувачів. Шляхом проведення інвентаризації земель можна виявити незаконні дії землекористувачів, такі як незаконне присвоєння земельної ділянки або зміна її призначення. Це може потребувати додаткових зусиль для врегулювання ситуації та відновлення законного використання земельної ділянки.

Недостатнє фінансування та обмежені ресурси можуть ускладнювати інвентаризацію земель. Для проведення повноцінної інвентаризації потрібні значні фінансові витрати, належна технічна база і кваліфіковані спеціалісти. Небажане фінансування та недостатні ресурси можуть призвести до неповної або недостатньо об'єктивної інвентаризації, що в подальшому може створити проблеми з ефективним використанням земельних ділянок.

Основною метою проведення державної інвентаризації земельного фонду України є запобігання порушенням земельного законодавства та забезпечення ефективного управління земельними ресурсами. Цей процес також допоможе в плануванні майбутнього використання цих ресурсів. Проведення інвентаризації сприятиме передачі земельних ділянок

відповідним та ефективним власникам та землекористувачам. Ця процедура забезпечить органи виконавчої влади та місцевого самоврядування достовірною та повною інформацією про земельний фонд країни, що дозволить ефективно керувати земельними ресурсами, приймати обґрунтовані рішення щодо перерозподілу землі та збільшити надходження коштів до місцевих бюджетів завдяки оплаті землі.

1.3 Проведення інвентаризації земель: зарубіжний досвід

Для того, щоб Україна могла вступити до Європейського Союзу, необхідно ретельно вивчити зарубіжний досвід створення земельно-інформаційних систем баз даних землеустрою, земельного кадастру, оцінки земель та реєстрації земельних ділянок. Крім того, це є необхідним для подальшої систематизації національних наукових і практичних знань у цій галузі, створення єдиної термінології, яка буде зрозумілою не лише в Україні, але й за кордоном [20].

Для забезпечення сталого розвитку земельних відносин в Україні необхідно впровадити ефективну земельно-кадастрову систему, використовуючи передовий підхід, яким користуються інші країни, що знаходяться на подібному етапі розвитку, як Україна. Вивчення міжнародного досвіду у формуванні та функціонуванні земельно-кадастрової системи є надзвичайно важливим, щоб об'єктивно проаналізувати та виокремити фактори, які позитивно впливатимуть на розвиток земельних відносин в Україні.

Кадастрова система у Франції вважається найбільш розвиненою серед усіх країн Європи. Головною метою створення французької кадастрової системи, яка була втіленням «наполеонівських» систем, було забезпечення точного та справедливого оподаткування власників та користувачів земельних ділянок [21, 23].

У результаті виконання своїх повноважень, Національна служба кадастру здійснює діяльність у трьох основних сферах, а саме: адміністративній, юридичній та технічній. Функції адміністративної служби включають формування кадастрових реєстрів, реєстрацію передачі прав власності на земельну ділянку, видачу копій та виписок з кадастрових документів, а також нарахування податків землі. Юридична служба земельного кадастру займається розмежуванням власності на землю, ідентифікацією даних про землю та її окремі ділянки, а також веденням земельнокадастрової книги. Технічна служба відповідає за відновлення старих та ушкоджених картографічних планів, координацію, перевірку та централізацію знімання земельних ділянок, а також збереження межових знаків та геодезичної мережі в цілому.

Беручи до уваги обширну площу, в США не існує єдиної системи земельнокадастрових ділянок, що охоплює всю країну. Кожен штат має свою власну кадастрову систему, проте основні принципи залишаються однаковими. Ці принципи включають поділ території кожного штату на кадастрові блоки та секції. Територію штату розділяють на чотири великі частини, використовуючи горизонтальну базову лінію та вертикальний головний меридіан. Наступним рівнем поділу є колони та строфи, які утворюють квадрати зі стороною 6 миль. Кожен з цих квадратів, в свою чергу, поділяється на 36 частин (квадратів зі стороною 1 милю), кожній з яких надається унікальний ідентифікаційний номер. Варто відзначити гнучкість підходів до класифікації земель в США, оскільки вони спрямовані на досягнення конкретних цілей щодо використання земель [21, 22, 23].

У США особливістю кадастрового ведення є застосування Актової системи реєстрації прав [20]. Держава виступає в ролі реєстратора і не несе відповідальність за контроль законністю здійснення земельних операцій.

Один з особливих аспектів земельної кадастрової системи в Німеччині - це відсутність централізованого федерального рівня. Кожна федерація має свій власний головний офіс та регіональні представництва. Реєстрація

здійснених операцій землею здійснюється спеціалізованими працівниками, які мають ліцензію землевпорядника. Щоб отримати цю ліцензію, необхідно мати вищу освіту і дворічний практичний досвід, а також пройти державний іспит.

У Німеччині, земельно-кадастрова система складається з двох частин: кадастр нерухомості та господарський кадастр. Перший розділ класифікує землі на основі їх природних, економічних та юридичних характеристик. У господарському кадастрі землі розділяються на ті, призначені для сільськогосподарських цілей (наприклад, поля, сади, виноградники), лісове господарство (ліси, болота, неорні території), земельні ділянки під забудову та інші (під дорогами, аеродромами та інше).

Для отримання точної та справедливої оцінки земель в Німеччині проводились земельнооціночні роботи, які включали детальне вивчення ґрунтів з урахуванням гео-нетико-морфологічних ознак. Це дозволяло встановити продуктивність конкретного сільськогосподарського угіддя. Цей процес називається бонітуванням.

У Канаді Служба інвентаризації земель є відповідальною за ведення кадастру. Її завдання включають вивчення земель за єдиними критеріями для всієї країни, з метою надання точних та інформативних даних щодо потенційної продуктивності земель федеральним та провінційним органам влади [23]. На основі зібраних даних розробляється оптимальна система планування та управління земельними ресурсами, а також прогнозування трансформації земельних угідь.

Система реєстрації надає можливість отримати повну юридичну інформацію про земельну ділянку та здійснити пошук у її історії. Це дозволяє встановити всіх попередніх власників ділянки, починаючи від сьогодення до її першого власника, за відповідну плату. Точні права власності встановлюються завдяки чіткій системі нумерації прав та наявності картографічних матеріалів для всіх зареєстрованих ділянок. Деякі люди здійснюють історичний пошук перед купівлею землі, щоб зменшити ризик операції для себе.

В Італії існує поділ земельного кадастру на «горизонтальний» та «вертикальний». «Горизонтальний» включає об'єкти, розташовані на горизонтальній площині землі, тоді як "вертикальний" або урбаністичний кадастр охоплює будівлі, споруди та об'єкти для промислового та комерційного використання. Однак, юридична сторона кадастрової системи не є досить сильною. У Італії дані з кадастру не мають юридичної сили, тому довідки, отримані з реєстру, не є правовизначними. Це може мати негативні наслідки для покупців.

В таблиці 1.1 наведено зарубіжний досвід розвитку інвентаризації земель.

Таблиця 1.1. – Зарубіжний досвід розвитку інвентаризації земель

Країна	Рік започаткування кадастру	Відповідальний орган	Головні функції кадастрової системи	Нормативна база
Франція	1925 рік	Національна служба кадастру; Служба національної документації кадастру, Дирекції податкових служб департаментів	Облік кількості та якості земель з метою оподаткування, поновлення застарілих кадастрових планів, координація, перевірка і централізація зйомок земельних ділянок	Національні директиви облаштування територій, Декрет Міністерства фінансів про створення Цифрового кадастрового плану
США	1785 рік	Публічна земельно-знімальна система (PLSS) Головний земельний офіс (GLO)	Поділ території на кадастрові блоки та секції, система реєстрації прав	Декрет про землю; Закон про методи
Німеччина	16 жовтня 1934 року	Федеральне агентство картографії і геодезії (BKB), Геоінформаційний офіс бундестагу (BGIO)	оподаткування та встановлення ціни на землю, земельно-оціночні роботи	Національні та локальні уряди, окремі громадяни та бізнес
Канада	1961 рік	Департамент лісового господарства та розвитку сільських місцевостей, Служба інвентаризації земель	Розробка єдиної класифікації земель, економічна оцінка, реєстрація землі	Закон про реконструкцію і розвиток сільського господарства, Кадастровий кодекс
Італія	1860 рік	Міністерство економіки і фінансів, Департамент казначейства (організація обліку та оцінки нерухомості), департамент території (кількісні та якісні характеристики території)	Створення і наповнення кадастру, зберігання і актуалізація інформації	Закон про кадастр земель, Королівський декрет від 08 жовтня 1931 року № 1572
Іспанія	середина XIX ст.	Муніципальні органи влади	Оцінка, накопичення географічної кадастрової інформації, базової інформації, оподаткування	Громадянський кодекс, Закон про землю

*Джерело: [21, 22, 23, 42].

В Іспанії земельний кадастр має особливу рису – він поділяється на міський та сільський. Сільський кадастр ведеться в двох напрямках: перш за все, проводиться інвентаризація земель сільськогосподарського призначення для реєстрації та використання в цілях кадастру, а також для оподаткування.

Міжнародний досвід показує, як повинна виглядати у сучасних умовах ефективна й добре організована система земельного кадастру. Важливими складовими такої системи є юридичний, технічний та економічний аспекти, подібні до тих, що існують у Франції та Іспанії. Юридична складова забезпечуватиме доступ до інформації про всіх власників і користувачів землі, починаючи з сьогоднішнього дня, а також забезпечить історичний аспект реєстрації прав власності, як це добре реалізовано в земельно-кадастровій системі Канади. Технічна сторона міститиме дані про фізичні та хімічні властивості ґрунту, географічне розташування ділянки, її форму та розмір, а економічна сторона включатиме інформацію про різні способи використання цієї землі, такі як господарські цілі, лісокористування, забудова тощо.

2 ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ У ОБ'ЄДНАНІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1 Системний аналіз земельних ресурсів Белзької міської територіальної громади

Місцеві органи самоврядування є ключовими учасниками, що відповідно до принципу субсидіарності забезпечують громадянам публічні послуги. Отже, важливо об'єктивно оцінювати їх здатність, зокрема фінансову, на забезпечення цих послуг.

Червоноградський район входить до складу Львівської області і розташований на її північному заході. Його адміністративним центром є місто Червоноград. Район було створено 17 липня 2020 року в рамках адміністративно-територіальної реформи. З досягненням такого статусу району були об'єднані території, що раніше входили до Радехівського району, Сокальського району, частини Кам'янка-Бузького району (Добротвірська селищна громада) та частини Жовківського району (північно-східні території: Боянецька та Купичвільська сільські ради, що входили до Великомоствівської міської громади). Також до складу Червоноградського району включено місто Червоноград (зі статусом міста обласного значення) та місто Соснівка та селище Гірник, які раніше належали до Червоноградської міської ради.

Налічується сім територіальних громад у складі даного району, з них п'ять є міськими, а дві – селищними. Міські громади включають Белзьку, Великомоствівську, Радехівську, Сокальську та Червоноградську, а селищні - Добротвірську та Лопатинську. Червоноградський район межує на півночі з Волинською областю (Володимир-Волинським та Луцьким районами), на південно-сході з Золочівським районом, на півдні і південно-заході з Львівським районом у Львівській області. На заході даний район межує із Люблінським воєводством у республіці Польща (рис. 2.1).

Район характеризується вигідним розташуванням щодо важливих транспортних маршрутів, зокрема залізниці та автострад, які мають

загальнодержавне значення. Ці маршрути включають Львів – Червоноград – Ковель з відгалуженням до Бреста (Білорусь) та Львів – Радехів – Луцьк.

Рисунок 2.1 – Червоноградський район Львівської області.

Площа території Червоноградського району дорівнює 2969,30 км², з яких: 228,2 км² – площа Червоноградської територіальної громади; 677,4 км² – Сокальської територіальної громади; 709,6 км² – площа Радехівської територіальної громади; 457,3 км² – площа Белзької територіальної громади; 318,1 км² – площа Великомоствівської територіальної громади; 204,5 км² – площа Добротвірської територіальної громади; 374,2 км² – площа Лопатинської територіальної громади.

Місцеву територіальну громаду міста Белз, що знаходиться в Червоноградському районі Львівської області, було утворено згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 718-р, в рамках адміністративно-територіальної реформи. Громада розташована на північно-західній частині Львівської області і має площу 464,50 км², що складає 15,50 % площі Червоноградського району та 2,13 % площі Львівської області. Основним адміністративним центром громади є місто Белз.

Белзька територіальна громада розташована в Львівській області. Вона сформована навколо адміністративного центру – міста Белз, що знаходиться

на відстані 19 км від районного центру, м. Червоноград, та на відстані 73 км від обласного центру, м. Львів. Громада розташована на кордоні з Польщею, розміщена на півночі від Сокальської громади, на південному заході – від Рава-Руської громади, на півдні – від Великомоствівської громади та на сході – від Червоноградської територіальної громади Львівської області (рис.2.2).

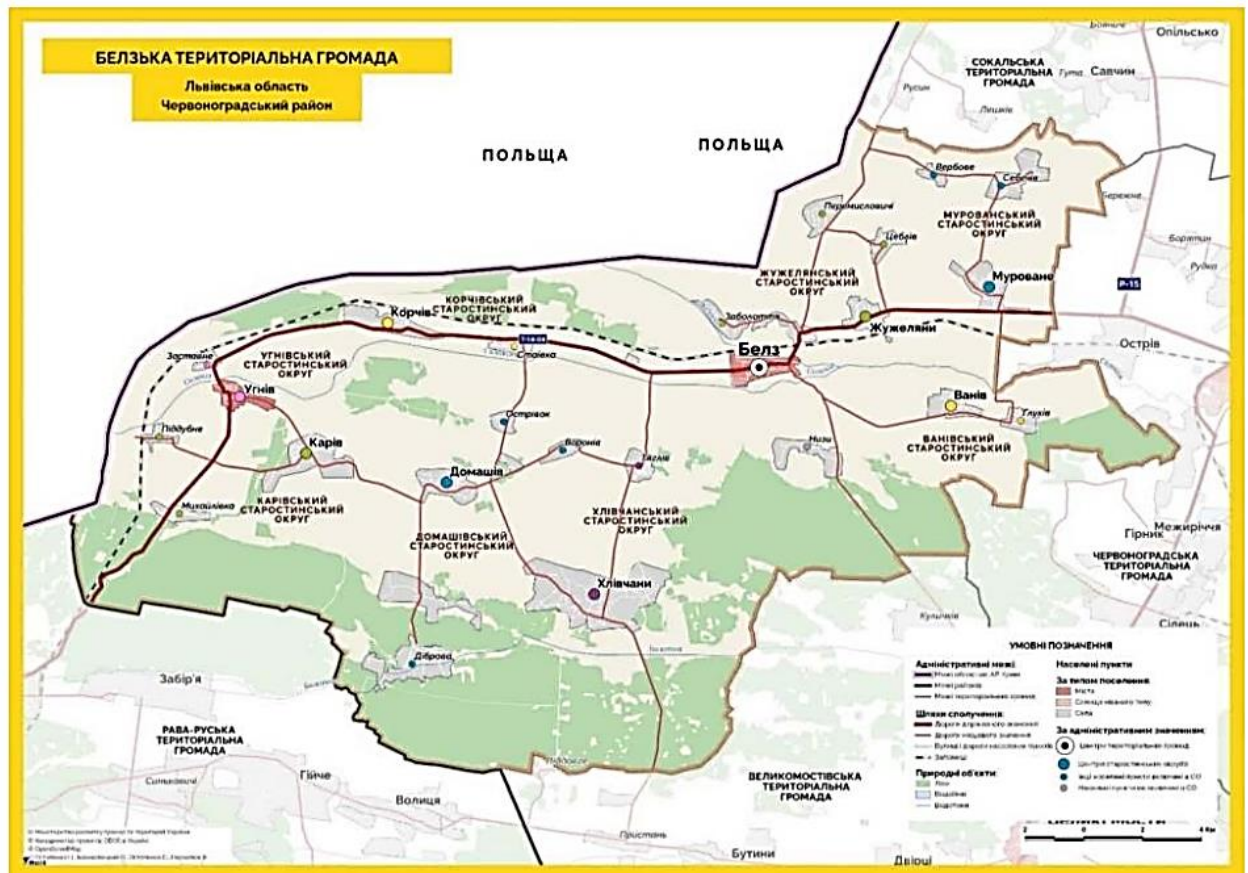

Рисунок 2.2 – Белзька міська територіальна громада Львівської області:
картосхема

У громаді проживає 14 817 осіб, з яких міське населення становить 2 989 осіб (20,17%), а сільське – 11 828 осіб (79,83%). Більшість населення громади складається з сільського населення.

У таблиці 2.1 представлена порівняльна характеристика Белзької міської територіальної громади в порівнянні з Червоноградським районом та Львівською областю.

До липня 2020 року території Белзької громади були частиною Сокальського району, який складався з 106 населених пунктів, включаючи 4 міста і одне селище-місто. В результаті адміністративно-територіальної

реформи було створено новий район – Червоноградський, який об'єднав території колишніх Радехівського, Сокальського, частину Кам'яно-Бузького (Добротвірська селищна громада) та Жовківського (Купичвільська та Боянецька сільські ради, включені в Великомоствівську міську громаду) районів. Також до складу нового району входять міста Червоноград (обласного значення), Соснівка та селище Гірник, які раніше належали Червоноградській міській раді.

Таблиця 2.1 – Порівняльна характеристика Белзької ОТГ

Регіон	Площа, км ²	Площа у % до загальної площі району/області	Населення, тис. осіб	Населення у % до населення/району/області	Густота населення (осіб/км ²)
Белзька громада	464,50	15,5 / 2,13	14,817	6,4 / 0,7	32,13
Червоноградський район	3001,2	13,7	230,991	9,2	77,08
Львівська область	21832	-	2512,1	-	115,1

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 718-р визначило адміністративні центри та сформуvalo території територіальних громад Львівської області. Відтак, Белзька громада складається з 2 міст та 22 сіл, які раніше входили до 9 рад, що об'єдналися. Дані наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Склад Белзької міської територіальної громади Львівської області

Назва колишньої ради, яка увійшла до складу Белзької громади	Назва населеного пункту, території якого увійшла до складу Белзької ОТГ
Белзька, Корчівська, Домашівська, Карівська, Мурованська, Угнівська, Хлівчанська Ванівська, Жужелянська	Місто: Угнів, Белз Село: Хлівчани, Перемисловичі, Муроване, Низи, Ванів, Карів, Заболоття, Заставне, Глухів, Домашів, Воронів, Діброва, Острівок, Жужеляни, Цеблів, Михайлівка, Піддубне, Корчів, Стаївка, Верbove, Себечів, Тяглів

У Червоноградському районі, зокрема у Белзькій громаді, розташована найбільша кількість історичних пам'яток, а також Львівська область може похвалитися єдиним у своєму роді Державним історико-культурним

заповідником у місті Белз, який охоплює площу 36,5161 га. Цей заповідник відіграє значну роль у розвитку культурної спадщини регіону, займається науковими дослідженнями та роботою з просвітницькими цілями, забезпечує виявлення, дослідження, збереження, популяризацію та використання культурної спадщини міста Белз та його навколишніх територій.

Загальна площа території Белзької ОТГ досягає 46602,9100 га. У таблиці 2.3 наводимо експлікацію земель громади.

Таблиця 2.3 – Структура земельного фонду Белзької ОТГ

Види земель	Площа, га
Сільськогосподарські угіддя	29 108,2861
<i>У тому числі:</i>	
Сіножаті	8 417,5895
Пасовища	5 512,1791
Рілля	15 055,0575
Багаторічні насадження	123,4600
Житловий фонд	403,4289
Лісогосподарські землі	12 871,9848
Промислові	135,3654
Водний фонд	1 159,3399
Інші	2 924,5049
ВСЬОГО:	46 602,91

Більшість території громади призначена для сільськогосподарського використання, що, при ефективному використанні, надає громаді значний потенціал у сфері сільського господарства.

Сосни, вільхи, берези, ялини та осики є найпоширенішими видами дерев у лісах Белзької громади, які займають 27,6% від загальної площі.

Ботанічний заказник «Волицький», площею 150 га, який має загальнодержавне значення, виділено на території Хлівчанського лісництва, що належить до земель постійного користування ДП «РаваРуське лісове господарство», що знаходиться на території Белзької громади.

У Белзькій громаді наявні значні водні ресурси, як поверхневі, які можна використовувати для рекреаційних та господарських потреб, так і підземні, які переважно використовуються для забезпечення місцевого населення питною водою (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Водні ресурси громади

Водні ресурси	Площа, га
Річки (природні водотоки)	215,4
Штучні водотоки	738,4134
Озера, прибережні замкнуті водойми	29,5052
Ставки	176,0213
ВСЬОГО:	1159,3399

В громаді наявні значні запаси торфу. Існують два основних способи використання торфових ресурсів у Белзькій громаді:

1. Сільськогосподарське використання - використання поверхні торфових родовищ в якості пасовища та сіножаті для сільськогосподарських потреб.

2. Промислове використання - видобуток торфу та його використання як якісної хімічної сировини в промисловості, добрива для сільського господарства, палива для побутових потреб. Торф також може бути використаний як природний лікувальний ресурс (пелоїди). Торф - це органічна гірська порода, що містить до 50% мінеральних речовин, утворена внаслідок відмирання та неповного розпаду болотних рослин за умов надмірної вологості та обмеженого доступу до повітря.

2.2 Аналіз стану інвентаризації земель в межах громади

Під час еволюції суспільства, поняття інвентаризації зазнало змін від простого перерахунку з метою відображення фактичного стану обліку, до дій, спрямованих на виявлення фактичної наявності майна. Ці дії служать визначенню власного та залученого капіталу, а також фінансового результату від господарської діяльності.

Під час проведення інвентаризації здійснюється перевірка й документування таких аспектів: наявність майна, зобов'язання, земельні ділянки, їх стан й оцінку. Після реорганізації об'єднаних територіальних громад виникає важливе питання з щодо технічного забезпечення й

методології проведення інвентаризації земель у цих громадах. Здається, що у більшості випадків керівництво об'єднаних територіальних громад не цікавиться реалізацією ефективного контролю, вважаючи, що вони можуть самостійно здійснювати контроль за земельною діяльністю громади без допомоги внутрішніх або зовнішніх контролерів.

У сучасних громадах роль інвентаризації суттєво змінилася. Часто функції з проведення інвентаризації земель перейшли на органи внутрішньогосподарського контролю, такі як ревізійні комісії, облікова служба, служби внутрішнього аудиту і т. д. Структура економічного виробництва громад сильно залежить від сільського господарства.

На сучасному етапі в межах громади не встановлено повної й актуальної інформації про стан, якість та кількість земельних ресурсів, що не відповідає сучасним вимогам.

Таблиця 2.5 містить перелік небажаних результатів, що впливають із відсутності оновленої картографічної основи та інвентаризації.

Таблиця 2.5 – Небажані результати, що впливають із відсутності оновленої картографічної основи та інвентаризації.

Проблема	Негативні наслідки для ОТГ
Стратегічна	Неможливість здійснювати процес стратегічного планування розвитку населених пунктів та громади в цілому
Управлінська	Неможливість здійснювати управління земельними ресурсами в повній мірі
Інвестиційна	Неможливість здійснювати управління земельними ресурсами в повній мірі
Соціальна	Неможливість забезпечення життєвих потреб населення

Внаслідок проблем, що виникають у господарському обороті об'єднаних територіальних громад, втрачається значна площа земель, що являється причиною зменшення обсягів сільськогосподарської продукції, а також має

негативний вплив на фінансові показники. Зокрема, виявлені нестачі в ефективному використанні землі, що спричиняють неправильне визначення собівартості продукції. Наприклад, витрати на посівні матеріали, паливо, добрива та заробітну плату працівникам, які працюють на непридатних для обробітку ділянках землі, включаються до собівартості сільськогосподарських культур.

Ця ситуація свідчить про можливі зловживання та розкрадання, які пов'язані з фіктивним списанням на виробництво ресурсів підприємства або недоцільним їх використанням. В українському державному земельному кадастрі існує значна кількість проблем, пов'язаних з правовим статусом земельно-кадастрових даних та порядком їх ведення, достовірністю та повнотою наявних земельно-кадастрових даних, обмеженнями використання земель, недостатньою автоматизацією та інформатизацією кадастрово-облікових процедур, значною відсутністю документального стану електронних кадастрових даних.

За думкою багатьох експертів та науковців, які займаються дослідженням земельних ресурсів, важливо здійснювати інвентаризацію земель як засіб для рішучого поліпшення якості земельно-кадастрової інформації та зменшення конфліктів, що виникають у земельних відносинах в Україні. Цей процес має на меті відповісти на питання щодо сучасного стану землекористування, землеволодіння, а також кількісних і якісних характеристик земель узагальнено. Важливо зауважити, що здійснення інвентаризації земель дозволить піднести земельні відносини на новий якісний рівень розвитку, позбавивши їх системних недоліків, які притаманні існуючій системі управління земельними ресурсами, та удосконалити організацію землекористування.

Для поліпшення організації використання земель Белзької громади, ми розглянемо виконання робіт з інвентаризації земельних ділянок державної та комунальної власності на підставі даних Державного земельного кадастру.

Метою цих робіт є накопичення земельно-кадастрової інформації, що дозволить подальше раціональне використання земельних ділянок, зокрема:

1) проведення інвентаризації незареєстрованих у Державному земельному кадастрі земельних ділянок, або ділянок, щодо яких відсутня інформація у кадастрі, але на які укладено договори оренди;

2) проведення перевірки та оцінки земель сільськогосподарського призначення, які перебувають у власності держави та місцевих органів влади з метою визначення їх поточного використання (чи використовуються вони, чи використовуються не за призначенням або нераціонально тощо);

3) творення нових земельних ділянок шляхом перерозподілу земель сільськогосподарського призначення, що належать до державної і комунальної власності, з встановленням їх меж та площі з метою внесення інформації до Державного земельного кадастру.

В результаті проведення інвентаризації земель, які належать державі та місцевій владі, будуть детально визначені земельні ділянки з відповідними площами та межами. Ці ділянки будуть включені до резервного фонду земель та додані до бази даних Державного земельного кадастру. Головною метою цього процесу є раціональне використання земельних ресурсів, зокрема для потреб територіальних громад та громадян. Першочергово дані ділянки отримуватимуть учасники бойових дій.

Для досягнення стабільного функціонування ринку необхідно розробити спеціальні механізми державного контролю та регулювання. Створення інструментів дозволить провести повний і якісний облік сільськогосподарських земель, виявити та виправити помилки, що виникають під час інвентаризації, а також завершити процес розмежування між державною, комунальною та приватною власністю. Окрім того, необхідно довести до кінця реформу місцевого самоврядування, щоб забезпечити ефективне управління та розвиток сільських територій.

В межах території Белзької громади встановлено, що значна частина території громада не внесена до даних земельного кадастру. У 2019-2020 роках

роботи по інвентаризації, ініційовані Держгеокадастром, проводилися, однак завершити їх в повному обсязі не вдалося.

В таблиці 2.6 наводиться інформація про стан проведення інвентаризації земель сільськогосподарського призначення державної власності із подальшою передачею визначених земельних ділянок у комунальну власність громади.

Таблиця 2.6 – Інформація про стан проведення інвентаризації земель сільськогосподарського призначення державної власності із подальшою передачею визначених земельних ділянок у комунальну власність громади

Назва об'єднаної територіальної громади	Проведення топографо-геодезичних робіт		Складено технічних документів із землеустрою		Погоджено технічних документів із землеустрою		Проведено державної експертизи документів		Державна реєстрація земельних ділянок в ДЗК		Затверджено технічних документів	
	Кількість земельних ділянок, шт	Площа, га	Кількість документів із землеустрою, шт	Площа, га	Кількість документів із землеустрою, шт	Площа, га	Кількість документів із землеустрою, шт	Площа, га	Кількість земельних ділянок, шт	Площа, га	Кількість документів із землеустрою, шт	Площа, га
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Авангардівська селищна ОТГ	16	168,4	2	168,4	2	168,4	1	120,3	16	168,4	2	168,4
Балтська міська ОТГ	1292	15289,3	47	15289,3	47	15289,3	17	4436,6	1292	15289,3	47	15289,3
Березівська міська ОТГ	119	2082,4	2	2082,4	2	2082,4	0	0,0	119	2082,4	2	2082,4
Білівська міська ОТГ	63	431,0	2	431,0	2	431,0	1	145,0	63	431,0	2	431,0
Великомихайлівська селищна ОТГ	921	10337,6	22	10337,6	22	10337,6	10	4107,5	921	10337,6	22	10337,6
Вилківська міська ОТГ	96	1133,4	5	1133,4	5	1133,4	3	892,6	96	1133,4	5	1133,4
Дальницька сільська ОТГ	71	277,9	2	277,9	2	277,9	1	147,2	71	277,9	2	277,9
Затишанська селищна ОТГ	217	5555,8	5	5555,8	5	5555,8	3	2195,1	217	5555,8	5	5555,8
Знам'янська сільська ОТГ	432	7453,7	10	7453,7	10	7453,7	4	753,1	432	7453,7	10	7453,7
Коноплянська сільська ОТГ	210	3039,3	3	3039,3	3	3039,3	2	475,2	210	3039,3	3	3039,3
Красносільська сільська ОТГ	136	1781,8	3	1781,8	3	1781,8	1	874,9	136	1781,8	3	1781,8
Куяльницька сільська ОТГ	1309	16007,8	43	16007,8	43	16007,8	17	5660,7	1309	16007,8	43	16007,8
Лиманська сільська ОТГ	74	1151,6	4	1151,6	4	1151,6	2	360,1	74	1151,6	4	1151,6
Маразлівська сільська ОТГ	99	1033,6	3	1033,6	3	1033,6	1	435,0	99	1033,6	3	1033,6

На рисунку 2.3 наведено фрагмент сучасного стану внесення даних про земельні ділянки в межах громади

Рисунок 2.3 – Фрагмент сучасного стану внесення даних про земельні ділянки в межах громади

Планується покращити якість інформаційних послуг для населення громади за допомогою інвентаризації земель. Це дозволить значно розширити участь мешканців у важливих управлінських рішеннях щодо містобудування та соціального розвитку. Проведення інвентаризації не буде піддаватися політичному впливу, її реалізація не залежить від політичних утручань. Цей процес дозволить керівництву ОТГ доводити обґрунтованість своїх рішень жителям та сприяти більшій прозорості та довірі до місцевої влади.

Аналізуючи інвентаризацію в об'єднаній територіальній громаді, можна зробити висновок, що цей процес виконує не тільки функцію державного

контролю та нагляду за станом земель, але також становить важливий метод обліку. Він дозволяє перевірити та підтвердити наявність, стан та оцінку земель на території громади для отримання достовірних даних про земельні ресурси. Завдяки інвентаризації забезпечується актуальна інформація про землі, що є важливим для ефективного управління цими ресурсами.

Проведення інвентаризації допомагає регулярно перевіряти кількість та якість земельних ділянок, які використовуються для сільськогосподарського виробництва, у різних громадах. Цей процес також дозволяє встановити відповідність або відмінності між даними з інвентаризації та фактичною наявністю земельних ділянок. Крім того, шляхом порівняння облікових документів під час інвентаризації можуть бути виявлені помилки в технічній документації та документах, які засвідчують право власності на земельну ділянку. Також можуть бути встановлені деградовані ділянки землі та ті, які не використовуються або використовуються в сільськогосподарських підприємствах не за їх цільовим призначенням.

3 УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ НА ТЕРИТОРІЇ ГРОМАДИ

3.1 Шляхи вирішення системних проблем в процесі інвентаризації земель громад

Земельна децентралізація, яка передбачає передачу сільськогосподарських земель громадам поза населеними пунктами, недостатньо реалізована. Деякі громади не отримали землі або отримали її лише на папері. З цієї причини, запропоновано вирішити організаційні та юридичні питання спочатку, а потім впроваджувати нову модель проведення інвентаризації земель в об'єднаних громадах.

Більшість громад розглядають землю як основний ресурс. Стан земельних питань вказує на розрив між потребами реформи децентралізації та поточним розподілом функцій і повноважень. Згідно із реформою, об'єднані територіальні громади мають стати власниками земель на своїй території і матимуть повну свободу розпорядження цими землями для забезпечення бюджетів ОТГ. Громади також матимуть можливість самостійно планувати та розвивати свої території.

У практиці ми стикаємося з такою ситуацією: офіційно деякі ділянки було передано і про це було повідомлено, але місцеві громади не можуть повноцінно користуватися ними. Крім того, вибіркове передавання земельних інвентаризаційних даних не дозволяє місцевій громаді мати повний огляд своєї території і здійснювати перспективне планування. Проблема в тому, що передавати землі повинні не лише певні ділянки, а всю державну землю з певними винятками.

1. Щоб вирішити цю проблему, потрібен не тимчасовий урядовий акт, який зараз діє, а закон, прийнятий Верховною Радою України, який передбачає, що всі землі поза межами населених пунктів належать об'єднаним територіальним громадам. В законі також має бути зазначено не тільки сільськогосподарські землі, але й лісові та водні ресурси, за винятком об'єктів

загальнонаціонального та оборонного значення. Загальна ситуація щодо використання лісів та водних ресурсів не відрізняється: якщо їх не передають у власність громадам, то вигода отримує інша сторона, а не громада.

2. Першочерговими питаннями, які необхідно вирішити є наступні:

3. Запровадити процедуру передачі та інвентаризації всіх земель поза населеними пунктами, за винятком земель, що використовуються для оборонних цілей. Законодавчо визначити принципи формування державного кадастру для передачі земель сільськогосподарського призначення.

4. Проблему передачі орендованих земельних ділянок можна вирішити через Державний реєстр земельного кадастру. Однак, громади також мають можливість ініціювати судовий процес для розірвання орендного договору.

5. Належна оформленість та реєстрація всіх переданих земельних ділянок у базі даних Держгеокадастру є обов'язковими. Має бути встановлено, хто зобов'язаний внести оплату за розроблення технічної документації.

6. У проведенні інвентаризації виявлені помилки, які Держгеокадастр повинен виправити, проте, зараз важко змусити їх внести необхідні корективи відповідно до чинного законодавства.

7. Земельні розпорядження на території громади та контроль за їх використанням повинні бути делеговані територіальним громадам, щоб забезпечити повні права на використання землі громадам.

8. Тому, неправильне проведення інвентаризації свідчить не лише про неухважність Держгеокадастру, але й про те, що значними ділянками землі керують не громади, а центральні органи державної влади. Держгеокадастр є одним з органів, чиї функції не здатні забезпечити процес децентралізації землі.

9.3 метою впровадження ринку землі необхідно провести інвентаризацію земельних ділянок у громадах. Це дозволить вирішити питання передачі земель об'єднаним територіальним громадам. Для забезпечення ефективності цього процесу потрібно створити механізми контролю за проведенням інвентаризації. Також важливо, щоб об'єднані

територіальні громади мали доступ до інформації про хід інвентаризації всіх земельних ділянок. Розв'язання цих проблем є необхідним кроком для успішного впровадження ринку землі.

3.2 Модель забезпечення інвентаризації земель в межах громади

Для покращення процесу забезпечення інвентаризації земель в громаді, запропоновано зосередитися на необхідності виконувати всі роботи відповідно до правового поля. Земельне законодавство в Україні є двозначним у деяких питаннях, тому важливо залучати фахівців та ретельно розглядати всі можливі негативні аспекти під час проведення робіт. Також треба приділяти увагу дрібним проблемам, оскільки вони можуть призвести до багатьох ускладнень. Запропоновано модернізувати процес інвентаризації земель, зважаючи на земельну реформу та децентралізацію влади.

На рисунку 3.1 наведені переваги проведення інвентаризації в громаді

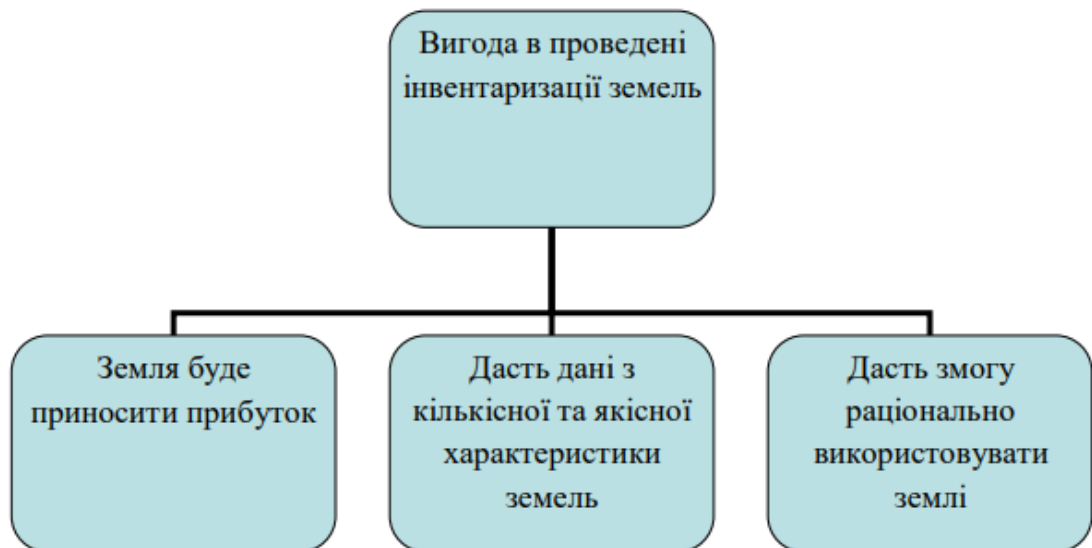

Рисунок 3.1 – Переваги з проведення інвентаризації

Щоб уникнути ситуацій, коли органи місцевого самоврядування незаконно розпоряджаються землею, належною громадам, або використовують її не відповідно до переваг проведення земельної інвентаризації, ми пропонуємо створити систему, яка покликана виробляти

прибуток землі та надати кількісні та якісні характеристики землі. Крім того, ця система дозволить раціонально використовувати земельні ділянки згідно їх призначення (порядку).

Наразі виникають випадки, коли рада об'єднаної територіальної громади незаконно розпоряджається значними площами землі, зокрема приватними землями, які належать померлим власникам, але спадкоємці ще не встигли оформити спадщину. Також виникають проблеми з виділенням землі громадянам, відповідно до Конституційного права кожного громадянина України.

Метою новостворених громад є здійснення всебічної оцінки земельних ресурсів з метою ефективного розподілу територій і збільшення бюджетних надходжень до об'єднаних територіальних громад. Для забезпечення якісної інвентаризації земель пропонується провести роботу у трьох етапах:

1. Первинна інвентаризація земель, що передбачає збір початкових даних про всі земельні ділянки на території громади.
2. Вторинна інвентаризація земель, яка включає перевірку та уточнення вже зібраних даних, а також виявлення потенційних проблем та недоліків.
3. Проведення загальної зональності земельних ділянок на всій території об'єднаної територіальної громади. Цей етап передбачає класифікацію та розподіл земель за зонами залежно від їх призначення та потенціалу. Детальніше розглянемо ці поняття.

Первинна інвентаризація земель – це подібний до сучасного процес інвентаризації земель, метою якого є забезпечення необхідної інформації для створення державного земельного кадастру. Основні цілі проведення первинної інвентаризації включають контроль за використанням земельних ділянок, встановлення стану цих ділянок, визначення їх складу (у складі угідь) та площі. Ці дані є важливими для ефективної організації землеустрою в громадах.

Початкову інвентаризацію земель слід проводити з урахуванням принципів систематичності, достовірності та повноти даних. Також необхідно

забезпечити доступність до інформаційної бази даних земель та узагальнювати дані, дотримуючись однорідних принципів та технологій.

Території в межах громад є об'єктом першої інвентаризації. Під час проведення початкової інвентаризації земель не потрібно здійснювати встановлення фізичних меж земельних ділянок на місцевості та оформлення документів, що підтверджують право на земельну ділянку. Пропонується впровадити наступні етапи проведення первинної інвентаризації відповідно до діючого законодавства України, як це представлено у таблиці.

Таблиця 3.1 – Етапи проведення первинної інвентаризації земель в межах громади

Найменування етапу	Передбачені роботи
Прийняття рішення	1) Прийняття рішення радою ОТГ про проведення первинної інвентаризації; 2) Укладення договору з виконавцем робіт; 3) Складання кошторису на виконання робіт з інвентаризації; 4) Встановлення вимог до отримання технічної документації та внесення їх у договір та технічне завдання
Проведення основних робіт	Підготовчі, топографо-геодезичні та камеральні роботи, складення і оформлення технічної документації в паперовій та електронній формі.
Заключний етап	Подання технічної документації на затвердження замовникові

Також необхідно встановити законодавством регульовані ціни на проведення робіт, що базуються на таких факторах: площа початкової інвентаризації землі, чисельність населення громади, строк виконання, а також залежить від якості й повноти даних, які інвентаризаційний орган одержить від громади.

Необхідно провести первинну інвентаризацію земель, щоб виявити всі наявні земельні ділянки на території об'єднаних територіальних громад. Це включає перевірку всіх підтверджуючих документів та забезпечення

відповідності даних фактичним даним. Спеціальний орган, призначений органами місцевого самоврядування, проводить первинну інвентаризацію земель на їх замовлення. Вторинна інвентаризація, з свого боку, забезпечується підтримкою органу місцевого самоврядування та громади.

Вторинна інвентаризація може здійснюватися в такій послідовності.

1. Керівництво громади повинно залучити раду ОТГ, бізнес, що працює на їх території, та жителів громади, щоб провести обговорення необхідності проведення вторинної інвентаризації земель.
2. Необхідно затвердити склад робочої групи, яка буде відповідальна за проведення вторинної інвентаризації земель громади. У цьому випадку, важливо визначити обсяг робіт, строків, завдання та ресурсів, необхідних для виконання інвентаризації.
3. Процес проведення вторинної інвентаризації земель в ОТГ розглядається та затверджується радою.
4. Здійснення звітності, включаючи оцінку виконаних робіт, висновки з проведення повторної інвентаризації земель та прийняття рішень щодо подальших дій.

Для виконання вторинної інвентаризації передбачено два варіанти, які можуть бути вибрані самостійно та вказані в договорі кожною громадою. Перший варіант включає проведення вторинної інвентаризації після проведення первинної інвентаризації. Другий варіант включає проведення вторинної інвентаризації паралельно із процесом проведення первинної інвентаризації.

Два варіанти процесу інвентаризації земель для громад різняться за вартістю та тривалістю. У першому варіанті виконавці робіт зобов'язані самостійно знаходити всю необхідну інформацію. У другому варіанті, який є дещо дешевшим, об'єднана територіальна громада повинна надати список необхідних даних. Крім того, під час проведення інвентаризації сама територіальна громада може оцінити стан земельних ресурсів у своїй території.

Результати таких робіт приносять переваги громаді у таких аспектах:

- громади отримують повні дані про всі земельні ділянки на паперових та електронних носіях. Це допомагає залучати інвестиції та спрощує пошук земель для потенційних інвесторів і мешканців;
- ОТГ отримує можливість контролювати використання землі в межах своєї території;
- створюється геопросторова база даних власників землі та встановлюються межі земельних ділянок;
- громади можуть виявляти невикористані або неправильно використовані земельні ділянки.
- зменшуються витрати мешканців громади при оформленні кадастрового номеру та приватизації землі.
- поліпшується імідж об'єднаної територіальної громади.

Громадам будуть надані повні результати, які можна використовувати у наступних напрямках:

- забезпечення громади всієї необхідної інформації щодо земельних ділянок;
- виявлення земельних ділянок, які не використовуються або використовуються не за призначенням;
- підвищення інвестиційної привабливості земельних ресурсів;
- участь громади у визначенні напрямку розвитку земельних питань;
- підготовка до проведення загальної зональності території об'єднаних територіальних громад.

Після проведення двох етапів інвентаризації, відповідне місцеве самоврядування зможе здійснити оцінку, сформувавши для себе відповідні інструменти і методи, такі як приблизна вартість оренди землі, і прийняти рішення, що в найбільшій мірі зможуть задовольнити потреби та можливості даної територіальної громади.

Отже, перша та друга етапи інвентаризації мають на меті встановлення відповідності всіх нормативних документів, розробку зведеного плану

інвентаризації, перевірку прав власності на земельні ділянки, перевірку цільового використання земельних ділянок, отримання технічної документації землеустрою та підготовку до проведення загальної зональності земельних ділянок на території відповідної об'єднаної територіальної громади. Загальна зональність земельних ділянок на території відповідної ОТГ забезпечить оцінку стану земельних ресурсів, визначення вартості землі, чіткі межі земельних ділянок та наявність земельних ділянок в реальному часі для громад.

Законодавство України передбачає зонування території згідно зі статтею 80 Земельного кодексу [16]. Відповідно до цього, зонування здійснюється в межах населених пунктів, і для кожної зони встановлюються вимоги щодо видів забудови та іншого використання земельних ділянок. Згідно з Законом «Про регулювання містобудівної діяльності», план зонування території, відомий як «зонінг», є містобудівною документацією, що визначає умови та обмеження використання території для містобудівних потреб. Таким чином, зонування території пов'язане з містобудуванням згідно з законодавством.

3.3. Методичні підходи до інвентаризації земель в межах Белзької громади

Роботи, пов'язані з інвентаризацією земель в межах Белзької міської територіальної громади Львівської області включають такі етапи: обстеження, топографо-геодезичні роботи, камеральну обробку даних, а також складання технічної документації у паперовій та електронній формі. Обстежувальні роботи передбачають збір та аналіз даних, необхідних для проведення інвентаризації земель, а також складання робочого інвентаризаційного плану. Робочий інвентаризаційний план застосовується у випадку, коли об'єктом інвентаризації є територія України, адміністративно-територіальні одиниці або їх частини, а також масиви земель сільськогосподарського призначення.

Метою проведення земельної інвентаризації було встановлення місцезнаходження об'єктів землевпорядкування, визначення їх меж, розмірів та правового статусу, виявлення невикористовуваних, нераціонально або неправильно використовуваних земель, а також деградованих сільськогосподарських угідь та забруднених земель. Інвентаризація також мала на меті встановлення кількісних та якісних характеристик земель, необхідних для проведення Державного земельного кадастру та здійснення державного контролю за використанням і охороною земель. Результати інвентаризації були використані для прийняття відповідних рішень органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Інвентаризація земель Белзької міської громади проводиться як в межах, так і за межами населених пунктів. Щодо інвентаризації земель в межах населених пунктів, вона проводилася відповідно до встановленої їхніх меж. Площа земель, які були проінвентаризовані, складає 202,4200 гектарів. В таблиці 3.2 наведено результати інвентаризації земель в розрізі угідь.

Таблиця 3.2 – Результати інвентаризації земель громади в розрізі угідь

№ п/п	Земельні угіддя	Загальна площа, га
1	2	3
1	001-01 Рілля	16,9345
2	002-01 Сіножаті	2,3591
3	002-02 Пасовища	8,9203
4	003-00 Землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	24,0765
5	003-03 Болота	2,9416
6	004-00 Чагарникова рослинність природного походження	0,3076
7	005-03 З усіх лісів лісові насадження лінійного типу	2,9958
8	005-04 Інші лісовкриті площі	0,0204
9	006-04 Ставки	4,0572
10	007-01 Малоповерхова забудова	65,2839
11	008-00 Землі під громадською забудовою	0,0915

Продовж. табл. 3.2

1	2	3
12	008-02 Вулиці та бульвари (включаючи тротуари), набережні, площі	5,2765
13	008-03 Землі під соціально-культурними об'єктами	4,6192
14	009-02 Землі під дорогами , зокрема під ґрунтовими	3,4547
15	010-00 Землі, які використовуються для технічної інфраструктури	0,0244
16	013-00 Землі під сільськогосподарськими та іншими господарськими будівлями і дворами	59,8876
17	014-00 Землі, які використовуються для відпочинку та оздоровлення	1,1692
Всього:		202,4200

В таблиці 3.3 наведено результати інвентаризації земель громади в розрізі цільового призначення

Таблиця 3.3 – Результати інвентаризації земель громади в розрізі цільового використання

№ п/п	Цільове призначення земель	Загальна площа, га
1	2	3
1	01.01 Для ведення товарного сільськогосподарського виробництва	0,9942
2	01.02 Для ведення фермерського господарства	0,1716
3	01.03 Для ведення особистого селянського господарства	23,3755
4	01.13 Для іншого сільськогосподарського призначення	2,9958
5	02.01 Для будівництва і обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка)	63,4824
6	02.03 Для будівництва і обслуговування багатоквартирного житлового будинку	1,8015
7	03.01 Для будівництва та обслуговування будівель органів державної влади та місцевого самоврядування	0,0915
8	03.02 Для будівництва та обслуговування будівель закладів освіти	2,9617

Продовж. табл. 3.3

1	2	3
8	03.03 Для будівництва та обслуговування будівель закладів охорони здоров'я та соціальної допомоги	0,0722
9	03.04 Для будівництва та обслуговування будівель громадських та релігійних організацій	0,3796
10	03.05 Для будівництва та обслуговування будівель закладів культурно-просвітницького обслуговування	0,4108
11	03.07 Для будівництва та обслуговування будівель торгівлі	0,1700
12	03.13 Для будівництва та обслуговування будівель закладів побутового обслуговування	0,0027
13	11.04 Для розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель та споруд технічної інфраструктури (виробництва та розподілення газу, постачання пари та гарячої води, збирання, очищення та розподілення води)	0,0228
14	12.04 Для розміщення та експлуатації будівель і споруд автомобільного транспорту та дорожнього господарства	3,4547
15	13.01 Для розміщення та експлуатації об'єктів і споруд телекомунікацій	0,5705
16	14.02 Для розміщення, будівництва, експлуатації та обслуговування будівель і споруд об'єктів передачі електричної та теплової енергії	0,0016
17	16.00 Землі запасу	54,3470
18	18.00 Землі загального користування	47,1139
Всього:		202,4200

Відповідно до Закону «Про землеустрій» було підготовлено технічну документацію із землеустрою для проведення інвентаризації земель на території Белзької міської ради. Ця документація містить інтерактивну карту земель сільської ради, що включає наступні категорії земельних ділянок:

1. Земельні ділянки, які були передані у власність або користування та мають кадастрові номери.

2. Земельні ділянки, які були передані у власність або користування, але не мають кадастрових номерів.

3. Земельні ділянки, які не були передані у власність або користування, включаючи гектари різних типів ґрунтів.

4. Земельні ділянки, які використовуються без відповідних документів, що підтверджують права власності на них.

5. Земельні ділянки, які використовуються не за призначенням.

6. Земельні ділянки, які залишилися без розподілу або не були витребувані (паї).

7. Земельні ділянки відумерлої спадщини.

Під час проведення інвентаризації земельних ділянок у межах населеного пункту було виявлено відмінності між фактичною площею ділянок та тією, яка вказана у правовстановлюючих документах та відомостях Державного земельного кадастру (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Результати інвентаризації земель в межах населеного пункту

№п /п	Власник/користувач земельної ділянки	Кадастровий номер земельної ділянки	Площа згідно матеріалів інвентаризації, га	Площа згідно з правовстановлюючими документами, га	Площа згідно Державного земельного кадастру, га
1	2	3	4	5	6
1	Паляниця Володимир Іванович	4624810300:01:001:0237	0,1741	0,13	0,13
2	Кісіль Ірина Іванівна	4624810300:01:001:0238	0,1848	0,1892	0,1892
3	Лисогор Лідія Іванівна	4624810300:01:001:0161	0,1904	0,12	0,12
4	Чабаненко Віктор Онисимович	4624810300:01:001:0281	0,2348	0,1942	0,1942
5	Белзька міська рада	4624810300:01:001:0255	0,2211	0,2236	0,2236
6	Кравченко Сергій Адамович	4624810300:01:001:0138	0,1920	0,1982	0,1982
7	Поліщук Ігор Володимирович	4624810300:01:001:0127	0,1831	0,18	0,18
8	Артюх Зоя Іванівна	4624810300:01:001:0132	0,1723	0,15	0,15
9	Приходько Микола Іванович	4624810300:01:001:0116	0,1346	0,11	0,11
10	Лисогор Сергій Вікторович	4624810300:01:001:0017	0,1516	0,14	0,14
11	Николишин Степан Олексійович	4624810300:01:001:0106	0,1809	0,1822	0,1822
12	Філіпов Петро Миколайович	4624810300:01:001:0159	0,1442	0,1412	0,1412
13	Мерва Володимир Володимирович	4624810300:01:001:0160	0,1911	0,1804	0,1804
14	Ломпас Євдокія Андріївна	4624810300:01:001:0254	0,1997	0,17	0,17
15	Макійчук Катерина Данилівна	4624810300:01:001:0283	0,2100	0,1911	0,1911

Продовж. табл. 3.4

1	2	3	4	5	6
16	Тимошенко Ганна Миколаївна	4624810300:01:001:0051	0,2500	0,1535	0,1535
17	Козар Федір Миколайович	4624810300:01:001:0115	0,1528	0,1498	0,1498
18	Невалихін Юрій Вікторович	4624810300:01:001:0248	0,1692	0,1715	0,1715
19	Передерій Людмила Миколаївна	4624810300:01:001:0186	0,2202	0,17	0,17
20	Винник Ніна Михайлівна	4624810300:01:001:0187	0,2225	0,18	0,18
21	Гридасова Валентина Анатоліївна	4624810300:01:001:0181	0,2079	0,11	0,11
22	Новак Микола Омельянович	4624810300:01:001:0252	0,2228	0,2283	0,2283
23	Ломпас Євдокія Андріївна	4624810300:01:001:0026	0,1923	0,18	0,18
24	Мороз Сергій Володимирович	4624810300:01:001:0182	0,1854	0,17	0,17
25	Гунькін Дмитро Олексійович, Гунькіна Ганна Вікторівна	4624810300:01:001:0243	0,2047	0,2262	0,2262
26	Жеребило Сергій Іванович	4624810300:01:001:0201	0,1841	0,16	0,16
27	Погорелов Анатолій Федорович	4624810300:01:001:0183	0,1853	0,18	0,18
28	Шпірук Марія Михайлівна	4624810300:01:001:0114	0,1713	0,14	0,14
29	Зелик Валентина Андріївна	4624810300:01:001:0239	0,1485	0,1491	0,1491
30	Шибаківа Олена Володимирівна	4624810300:01:001:0158	0,1795	0,17	0,17
31	Ромакер Зоя Петрівна	4624810300:01:001:0258	0,2066	0,1971	0,1971
32	Гурський Павло Тимофійович	4624810300:01:001:0128	0,1669	0,15	0,15
33	Жеребило Олена Юхимівна	4624810300:01:001:0185	0,1840	0,16	0,16
34	Чернат Любов Володимирівна	4624810300:01:001:0188	0,1950	0,1978	0,1978
35	Лобода Ганна Данилівна	4624810300:01:001:0200	0,1868	0,16	0,16
36	Гусарова Олена Василівна	4624810300:01:001:0178	0,1520	0,12	0,12
37	Гутор Ольга Петрівна	4624810300:01:001:0036	0,0967	0,099	0,099
38	Федорченко Віра Федосіївна	4624810300:01:001:0104	0,1868	0,16	0,16
39	Давида Сергій Анатолійович	4624810300:01:001:0087	0,2261	0,1968	0,1968
40	Коваленко Володимир Григорович	4624810300:01:001:0135	0,1652	0,1624	0,1624
41	Підпанок Віктор Дмитрович	4624810300:01:001:0101	0,1745	0,16	0,16
42	Барчуков Родіон Олегович	4624810300:01:001:0094	0,1421	0,1	0,1
43	Короткий Іван Пантелійович	4624810300:01:001:0198	0,1847	0,15	0,15
44	Лісіцина Валентина Володимирівна	4624810300:01:001:0240	0,1714	0,15	0,15
45	Калашнік Геннадій Сергійович	4624810300:01:001:0184	0,1396	0,08	0,08
46	Суббота Галина Іванівна	4624810300:01:001:0131	0,1943	0,15	0,15
47	Постащук Олена Вікторівна	4624810300:01:001:0004	0,1780	0,17	0,17
48	Мороз Володимир Григорович	4624810300:01:001:0112	0,1852	0,14	0,14
49	Козар Юлія Вікторівна	4624810300:01:001:0197	0,1833	0,16	0,16
50	Іванова Валентина Миколаївна, Іванова Катерина Олександрівна	4624810300:03:001:0327	0,2856	0,273	0,273
51	Колеснік Юрій Юрійович, Колеснік Тетяна Сергіївна	4624810300:01:001:0109	0,1795	0,15	0,15
52	Ткачов Володимир Олександрович	4624810300:01:001:0108	0,1744	0,15	0,15
53	Глазиріна Слизавета Миколаївна	4624810300:01:001:0235	0,1199	0,1244	0,1244
54	Гонтар Лідія Петрівна	4624810300:01:001:0091	0,1889	0,15	0,15
55	Септа Світлана Юріївна	4624810300:01:001:0140	0,1885	0,1649	0,1649
56	Ломпас Ірина Павлівна	4624810300:01:001:0145	0,2416	0,15	0,15
57	Придача Ольга Миколаївна	4624810300:01:001:0110	0,0812	0,0781	0,0781

Продовж. табл. 3.4

1	2	3	4	5	6
58	Брик Ігор Йосипович	4624810300:01:001:0107	0,1610	0,15	0,15
59	Служба автомобільних доріг у Дніпропетровській області	4624810300:01:001:0086	1,4106	1,4104	1,4104
60	Тулешова Алла Василівна	4624810300:01:001:0233	0,1769	0,1865	0,1865
61	Валіцкене Любов Йосипівна	4624810300:01:001:0199	0,1889	0,18	0,18
62	Шарик Ольга Миколаївна	4624810300:01:001:0006	0,1717	0,1912	0,1912
63	Артюх Михайло Кузьмич	4624810300:01:001:0133	0,1388	0,1424	0,1424
64	Максак Галина Юрійвна	4624810300:01:001:0031	0,1569	0,1379	0,1379
65	Онопріюк Олександра Калениківна	4624810300:01:001:0155	0,1487	0,1085	0,1085
66	Бабан Зоя Пилипівна	4624810300:01:001:0047	0,1489	0,1743	0,1743
67	Рудницький Святослав Андрійович	4624810300:01:001:0041	0,0829	0,094	0,094
68	Борисенко Андрій Анатолійович	4624810300:01:001:0039	0,0290	0,0813	0,0813
69	Коржевська Валентина Семенівна	4624810300:01:001:0195	0,1635	0,15	0,15
70	Коржовська Євдокія Федорівна	4624810300:01:001:0150	0,1479	0,1453	0,1453
71	Говоров Анатолій Михайлович	4624810300:01:001:0153	0,1488	0,1554	0,1554
72	Шевчук Віктор Федосійович	4624810300:01:001:0100	0,2217	0,15	0,15
73	Білецька Людмила Дердівна	4624810300:01:001:0285	0,0824	0,0817	0,0817
74	Тимошенко Юрій Володимирович	4624810300:01:001:0191	0,1469	0,1369	0,1369
75	Панасюк Руслан Володимирович	4624810300:01:001:0147	0,1467	0,15	0,15
76	Радзівський Володимир Демидович	4624810300:01:001:0149	0,1485	0,15	0,15
77	Кісіль Володимир Вікторович	4624810300:01:001:0042	0,1387	0,125	0,125
78	Ломпас Любов Григорівна	4624810300:01:001:0037	0,0852	0,0716	0,0716
79	Петрик Федір Петрович	4624810300:01:001:0282	0,0770	0,0807	0,0807
80	Катеринич Олександр Вікторович	4624810300:01:001:0193	0,1530	0,142	0,142
81	Белозерова Ганна Ігнатівна	4624810300:01:001:0125	0,1432	0,15	0,15
82	Гурський Петро Павлович	4624810300:01:001:0123	0,1272	0,12	0,12
83	Тимошенко Віталій Миколайович	4624810300:01:001:0236	0,1382	0,1245	0,1245
84	Кумпаненко Генадій Юрійович	4624810300:01:001:0249	0,0835	0,08	0,08
85	Ломпас Роман Дмитрович	4624810300:01:001:0097	0,0887	0,08	0,08
86	ЗАТ "Київстар Дж.Ес.Ем."	4624810300:01:001:0089	0,0780	0,0781	0,0781
87	Дема Юрій Павлович	4624810300:01:001:0033	0,1582	0,1636	0,1636
88	Мирончук Галина Романівна	4624810300:01:001:0139	0,1807	0,1516	0,1516
89	Віліщук Ганна Йосипівна	4624810300:01:001:0151	0,1485	0,1371	0,1371
90	Демєнська Галина Петрівна	4624810300:01:001:0152	0,1732	0,168	0,168
91	Борисова Катерина Іванівна	4624810300:01:001:0095	0,1138	0,125	0,125
92	Вовчик Ганна Андріївна	4624810300:01:001:0099	0,1226	0,11	0,11
93	ФОП Калюга Іван Михайлович	4624810300:01:001:0286	0,0616	0,0065	0,0065
94	Грицаєнко Клавдія Миколаївна	4624810300:01:001:0208	0,1564	0,1493	0,1493
95	Жирій Ярослав Михайлович	4624810300:01:001:0256	0,1592	0,147	0,147
96	Пащук Ольга Сергіївна	4624810300:01:001:0007	0,1786	0,1903	0,1903
97	Поліщук Віктор Григорович	4624810300:01:001:0246	0,1188	0,1105	0,1105
98	Шевчук Ганна Михайлівна	4624810300:01:001:0018	0,0934	0,11	0,11
99	Міллер Роберт Петрович	4624810300:01:001:0245	0,1525	0,1612	0,1612
100	Тимошук Валентина Іванівна	4624810300:01:001:0156	0,1406	0,15	0,15
101	Шевчук Ганна Михайлівна	4624810300:01:001:0046	0,0184	0,0207	0,0207

Продовж. табл. 3.4

1	2	3	4	5	6
102	Мороз Тамара Йосипівна	4624810300:01:001:0035	0,2124	0,205	0,205
103	Індило Любов Йосипівна	4624810300:01:001:0124	0,1928	0,1794	0,1794
104	Войтенко Володимир Григорович	4624810300:01:001:0168	0,1160	0,1116	0,1116
105	Комунальний заклад освіти "Белзька середня загальноосвітня школа - загальноосвітній навчальний заклад I-III ступенів"	4624810300:01:001:0289	2,7304	2,2	2,2
106	Каторгін Віктор Федорович	4624810300:01:001:0167	0,1302	0,12	0,12
107	Белзька міська рада	4624810300:03:001:0358	0,2594	9,4422	9,4422
108	Мороз Валерій Станіславович	4624810300:01:001:0119	0,1346	0,12	0,12
109	Хорхордіна Раїса Антонівна	4624810300:01:001:0247	0,1366	0,12	0,12
110	Аксьонов Василь Володимирович	4624810300:01:001:0019	0,2265	0,2177	0,2177
111	Курінной Олег Владиславович	4624810300:01:001:0288	0,2294	0,2128	0,2128
112	Веремченко Володимир Васильович	4624810300:01:001:0165	0,1568	0,12	0,12
113	Сьомак Григорій Демидович	4624810300:01:001:0171	0,1670	0,14	0,14
114	Хорхордін Валерій Олексійович	4624810300:01:001:0257	0,2383	0,2218	0,2218
115	Киричок Володимир Григорович	4624810300:01:001:0169	0,2220	0,202	0,202
116	Белзька міська рада	4624810300:03:001:0318	0,3820	0,284	0,284

У процесі складання технічної документації також було виявлено відмінності у місцях розташування земельних ділянок, які були включені в Автоматизовану систему Державного земельного кадастру, порівняно з їх фактичним розміщенням. Крім того, знайдені розбіжності у фактичній конфігурації земельних ділянок та конфігурації, зазначеної в правовстановлюючих документах та інформації Державного земельного кадастру (табл. 3.5).

Після аналізу даних проведеної інвентаризації, пропонуємо такі рекомендації:

1. Власникам землі і користувачам, які використовують ділянки з виявленими відмінностями, рекомендуємо привести використання цих ділянок у відповідність до законодавчих актів.

2. Фізичним та юридичним особам пропонується оформити правовстановлюючі документи на ділянки, які фактично вони використовують.

3. Для власників земельних ділянок, які використовуються не за призначенням, рекомендується змінити призначення цих ділянок або використовувати їх відповідно до призначення, зазначеного в правовстановлюючих документах.

Таблиця 3.5 – Результати інвентаризації земель: відмінності у місці розташування земельних ділянок

№п/п	Власник/користувач земельної ділянки	Кадастровий номер земельної ділянки	Площа згідно матеріалів інвентаризації, га	Площа згідно з правовстановлюючими документами, га	Площа згідно Державного земельного кадастру, га
1	2	3	4	5	6
1	Чабаненко Віктор Онисимович	4624810300:01:001:0040	0,2214	0,2214	0,2214
2	Черленяк Іван Михайлович	4624810300:01:001:0295	0,2500	0,2500	0,2500
3	Дін Олена Валеріївна	4624810300:01:001:0029	0,2032	0,2032	0,2032
4	Денисенко Броніслава Адольфівна	4624810300:01:001:0136	0,1654	0,1654	0,1654
5	Тимошенко Віталій Миколайович	4624810300:01:001:0244	0,2371	0,2371	0,2371
6	Харайм Дмитро Вікторович	4624810300:01:001:0242	0,2500	0,2500	0,2500
7	Гречаноподівська сільська рада	4624810300:03:001:0339	3,2677	3,2677	3,2677
8	Лобода Віра Василівна	4624810300:01:001:0164	0,1635	0,1635	0,1635
9	Виваль Валентина Василівна	4624810300:01:001:0241	0,2500	0,2500	0,2500
10	Залєвська Надія Дмитрівна	4624810300:01:001:0170	0,2101	0,2101	0,2101
11	Ініна Валентина Вікторівна	4624810300:01:001:0211	0,1700	0,1700	0,1700
12	Басов Микола Андрійович	4624810300:01:001:0166	0,1733	0,1733	0,1733
13	Курінна Ольга Володимирівна, Жирий Тетяна Петрівна	4624810300:01:001:0001	0,0436	0,0436	0,0436
14	Бобирь Дмитро Андрійович	4624810300:01:001:0043	0,2211	0,2211	0,2211
15	Борисенко Андрій Анатолійович	4624810300:01:001:0032	0,2500	0,2500	0,2500
16	Пономаренко Микола Григорович	4624810300:01:001:0157	0,1882	0,1882	0,1882
17	Дема Валентина Прокопіївна	4624810300:01:001:0034	0,2500	0,2500	0,2500
18	Іванець Григорій Іванович	4624810300:01:001:0172	0,1800	0,1800	0,1800
19	Глазіріна Єлизавета Миколаївна	4624810300:01:001:0137	0,1767	0,1767	0,1767
20	Островська Марія Федорівна	4624810300:01:001:0190	0,1598	0,1598	0,1598
21	Дроняк Михайло Олексійович	4624810300:01:001:0284	0,2000	0,2000	0,2000
22	Федорченко Олександр Вікторович	4624810300:01:001:0162	0,2078	0,2078	0,2078
23	Мороз Микола Миколайович	4624810300:01:001:0212	0,1500	0,1500	0,1500
24	Антоненко Микола Вікторович	4624810300:01:001:0120	0,2500	0,2500	0,2500

Продовж. табл. 3.5

1	2	3	4	5	6
25	Оксаніч Валентина Вікторівна	4624810300:01:001:0154	0,1485	0,1485	0,1485
26	Журавльова Наталія Миколаївна	4624810300:01:001:0141	0,1403	0,1403	0,1403
27	Ломпас Сергій Васильович	4624810300:01:001:0144	0,1420	0,1420	0,1420
28	Пащук Ольга Сергіївна	4624810300:01:001:0007	0,1903	0,1903	0,1903
29	Деменська Галина Петрівна	4624810300:01:001:0152	0,1680	0,1680	0,1680
30	Коваленко Наталія Михайлівна	4624810300:01:001:0148	0,1500	0,1500	0,1500
31	Мороз Тамара Йосипівна	4624810300:01:001:0035	0,2050	0,2050	0,2050
32	Індило Любов Йосипівна	4624810300:01:001:0124	0,1794	0,1794	0,1794
33	Аксьонов Василь Володимирович	4624810300:01:001:0019	0,2177	0,2177	0,2177
34	Курінной Олег Владиславович	4624810300:01:001:0288	0,2128	0,2128	0,2128
35	Служба автомобільних доріг у Львівській області	4624810300:07:001:0725	2,0441	7,6391 (в межах села 2,0441)	7,6391

Проведена інвентаризація дозволяє відновити точність інформації про землі та запобігти можливим конфліктам між громадою та іншими власниками земельних ділянок. Інвентаризація сприяє складанню повного обліку всіх земельних ресурсів. Пошук у електронній базі є зручним та швидким. Це полегшує та прискорює роботу порівняно з паперовим варіантом. Інвентаризація земель є ключовим етапом, що сприятиме трансформації земельних відносин на якісно новий рівень розвитку, позбавивши їх низки системних недоліків, які притаманні сучасній системі управління земельними ресурсами, щодо визнання та гарантування прав на землю.

4 ОХОРОНА ПРИРОДИ ТА НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Закони та обмеження вводяться для регулювання виробничої діяльності суспільства, щоб запобігти шкідливим змінам, які людина вносить у природу. Наука також пропагує різноманітні закони та заходи, спрямовані на запобігання потенційно негативним наслідкам господарської діяльності для природи.

Охорона навколишнього природного середовища включає систему правових, економічних заходів, що спрямовані на зменшення забруднення навколишнього середовища через господарську діяльність. У сільському господарстві важливе значення має система заходів, спрямована на раціональне використання земель, захист їх від шкідливих антропогенних впливів, а також на підвищення родючості ґрунтів.

Головним джерелом отримання харчових продуктів є земельні ресурси. Вони відіграють активну роль в очищенні природних і стічних вод, які крізь них фільтруються. Тому користуватись ґрунтом слід розумно і обережно.

Внаслідок внесення високих доз мінеральних добрив ґрунт забруднюється речовинами-хлоридами, сульфатами. В результаті виникають дефляційні процеси, які негативно впливають на вміст гумусу, вміст поживних речовин (від дуже низького до середнього), на водно і фізико-хімічні властивості гумусного горизонту. Для компенсації винесених із ґрунту гумусу та інших поживних речовин необхідно вносити підвищені норми органічних добрив у поєднанні із строго нормованими мінеральними добривами.

Стан ґрунтів у громаді формувався в тісному поєднанні двох процесів ґрунтоутворення – підзолистого та дернового. Тому залежно від інтенсивного прояву того чи іншого процесу ґрунтоутворення і утворилися різні типи і підтипи ґрунтів з характерними властивостями і природною родючістю. Враховуючи категорії земель, крутизну схилів, агротехніку вирощування сільськогосподарських культур, для земель сільської ради розроблено

комплекс обробітку ґрунту і поліпшенню угідь. На території громади агротехнічні заходи застосовуються для збереження та збільшення вмісту гумусу (внесення органічних добрив), використовуються бактеріальні добрива для інокуляції насіння багаторічних трав з метою збагачення ґрунтів на азот.

Результати досліджень показують, що за останні роки ґрунти втратили значну кількість гумусу, як в наслідок прояву ерозії, так і в наслідок інтенсивного розкладу його в аеробних умовах.

Кількісні величини цих змін дуже різноманітні та залежать від культури землеробства і раціонального використання земель.

Вода – найбільш розповсюджена і найбільш важлива речовина на землі. Вода – це основа життя людини, тому її необхідно оберігати. Забруднення поверхневих та підземних вод призводить до погіршення фізичних властивостей, що шкідливо впливає на здоров'я людини, на природу і сільськогосподарське виробництво.

До джерел забруднення водойм належать в основному стічні води підприємств, побутово-господарські стоки і змиті з сільськогосподарських угідь добрива, пестициди. Всі речовини, що забруднюють води і викликають у них зміни, розподіляються на: мінеральні, органічні, бактеріальні і біологічні.

Мінеральні забруднення – це пісок, попел, розчини емульсій, солей, кислот і мінеральних масел, та інших неорганічних сполук. Органічні забруднення містять різноманітні речовини рослинного і тваринного походження. До цієї групи належати барвники, спирти, альдегіди, органічні сполуки, пестициди, що змиваються у водойми із сільськогосподарських угідь, поверхнево активні речовини.

Біологічні забруднення надходять у водойми з побутовими стічними водами, а також з тваринницьких ферм і комплексів. Використання талої води для життя, побутових потреб призводить до захворювання різними інфекційними хворобами – зокрема дизентерією, холерою.

Щоб запобігти забрудненню води господарські двори і ферми розміщують якнайдалі від водних джерел з дотриманням усіх умов охорони навколишнього середовища.

Рослини найбільш беззахисні перед діяльністю людини і з врахуванням сучасного стану біосфери стали нині важливим комплексним міжнародним завданням їх захисту.

На території громади практично всі лісо-насадження служать місцями відпочинку населення у всі пори року. Ліси є місцями збору дикоростучих плодів, ягід, грибів, лікарської сировини, якщо це не заборонено районними службами охорони природи.

В існуючих деревостанах, відповідно до вікових категорій дерев пропонується проводити рубки догляду з метою створення оптимальних умов для росту і розвитку головних порід, забезпечення їх стійкості і довговічності, попередження розмноження шкідників шляхом утримання деревостанів у відповідному санітарному стані, що забезпечить найбільш ефективне виконання насадженнями захисних функцій.

Серед заходів щодо охорони флори і фауни важливим є запровадження біологічних методів захисту рослин з метою зменшення внесення хімічних засобів, які спричиняють негативні екологічні зміни довкілля, спричиняють загибель корисних тварин та рослин.

Значні втрати птахів та звірів спостерігаються під час збирання хлібів, сінокосіння. Тому необхідно звернути увагу на організацію загонів для комбайнів та сінокосарок, щоб запобігти попаданню звірів під ріжучі апарати машин. Важливе значення має час збирання сіна, потрібно добиватись щоб він менше співпадав із періодом гніздування птахів. Необхідно звернути увагу на збереження місць гніздування птахів, що живляться шкідниками рослин, створення штучних місць для закладання гнізд.

У господарствах проводять ряд заходів по охороні рослинного і тваринного світу. Неабияку роль в цьому відіграє правильне застосування пестицидів, оскільки, під час знищення шкідників, знищуються і багато

корисних комах. А деякі пестициди можуть негативно впливати на птахів, риб. Тому потрібно підбирати такі пестициди, які б були менш токсичні. В більшості випадків стараються акцентувати увагу на використанні біологічних і агротехнічних засобів боротьби з шкідниками, хворобами і бур'янами.

Атмосферне повітря є середовищем безпосереднього існування людей, тварин та рослин, а атмосферний кисень утворює їх життя. Тому дуже негативний вплив на стан здоров'я сільських жителів, особливо малих дітей, людей старшого віку, має забрудненість повітря.

Основними джерелами забруднення повітря громади є: викидні гази двигунів тракторів, автомобілів, комбайнів та інших машин, які використовуються на виробництві, викиди побутових підприємств – котельні, цехи з переробки сільськогосподарської продукції, випаровування в повітря шкідливих газів з тваринницьких ферм, зокрема при несвоєчасній чистці приміщень та неправильному зберіганні гною, випаровуванні нафтопродуктів при неправильному зберіганні та використанні, накопичення у тваринницьких приміщеннях аміаку, вуглекислого газу та шкідливих мікроорганізмів при відсутності належної вентиляції.

У сільськогосподарських підприємствах має вестися контроль за роботою паливної апаратури за допомогою спеціальних приладів. Тваринницькі приміщення повинні бути обладнані відповідними вентиляційними приладами, які не допускають накопичення аміаку.

Дотримуючись положень державного контролю за охороною атмосферного повітря керівники і власники господарств планують санітарно-технічні та конструктивно-технологічні заходи. А саме: для складів зберігання отрутохімікатів і добрив, а також паливно-мастильних матеріалів, вибрано майданчик з врахуванням напрямку переважаючих вітрів, розміщення житлового масиву.

Необхідно також розробити природоохоронні зони в межах конкретних місцевих рад з метою збереження як природних так і антропогенних

ландшафтів з подальшою їх денатуралізацією та створенням паркових зон, мисливських господарств, природоохоронних зон, водозаборів та створенням екологічно чистих територій для ведення екологічного землеробства

5 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Поняття "охорона праці" визначено статтею 1 Закону України "Про охорону праці". Охорона праці - це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів і засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності.

Головною метою охорони праці є створення на кожному робочому місці безпечних умов праці, умов безпечної експлуатації обладнання, зменшення або повна нейтралізація дії шкідливих і небезпечних виробничих факторів на організм людини і, як наслідок, зниження виробничого травматизму та професійних захворювань.

Закон України "Про охорону праці" визначає основні положення щодо реалізації конституційного права громадян на охорону їх життя та здоров'я в процесі трудової діяльності, регулює за участю відповідних державних органів відносини між власником підприємства, установи і організації або уповноваженим органом і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні.

Законодавство про охорону праці ґрунтується на положеннях, які відповідають Конституції України. Статті 43,45,46,49,50,53,56 і 64 Конституції України гарантують право громадян України на працю, відпочинок, охорону здоров'я, медичну допомогу та страхування, а також у випадку повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, у старості та в інших випадках.

Законодавство про охорону праці складається із Закону України «Про охорону праці», Кодексу законів про працю та інших нормативних актів, а також є «Правила по техніці безпеки на польових топографо-геодезичних роботах».

Характерною особливістю сучасного виробництва в Україні є наявність шкідливих і небезпечних умов праці. Окрім того, ситуація, що склалася в країні, за короткий час може призвести до реального дефіциту трудових ресурсів.

Впродовж майже всього періоду незалежності України рівень виробничого травматизму мав стійку тенденцію до зниження, але останнім часом темпи зменшення кількості травмованих та загиблих на виробництві досягнули критичного рівня, адже кількість нещасних випадків зі смертельними наслідками, які сталися у 2022 році, вже перевищила кількість смертей на виробництві за попередній рік.

У деяких галузях виробництва зростання кількості загиблих із розрахунку на 1000 працюючих носить фактично лавиноподібний характер і становить, зокрема, у вугільній галузі – 61 %, у соціально-культурній сфері – 84 %, в енергетиці – 43 %, на підприємствах зв'язку – 80 %, у газовій та деревообробній промисловості – більше, ніж у два рази.

Тому проблема збереження здоров'я і життя працездатних громадян має особливе значення, а тематика Дня охорони праці, є як ніколи, актуальною.

Згідно з концепцією загальнодержавної цільової програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, протягом останніх десяти років в Україні спостерігається стійка тенденція до зниження рівня виробничого травматизму.

За даними Міжнародної організації праці, рівень смертельного травматизму в Україні залишається одним з найвищих порівняно з європейськими країнами та США: з розрахунку на 100 тис. працівників порівняно з Німеччиною вищий у 2,5 рази, США – у 2 рази, Італією – в 1,3 рази, але нижчий, ніж у Росії в 1,5 рази.

Але безпечні та здорові умови праці визначаються не тільки чинною законодавчою базою, а й загальним рівнем цивілізованості, виробничої культури та соціально-економічного розвитку суспільства.

У суспільстві має зростати усвідомлення того, що співпраця та діалог між усіма учасниками щодо питань охорони праці є пріоритетними, адже поліпшення умов праці та її безпека одночасно зберігають здоров'я працівників і підвищують продуктивність праці та якість продукції, забезпечуючи тим самим конкурентоздатність виробництва, інвестиційну привабливість держави.

Інженерно-геодезичні роботи виконують у різних умовах: на територіях міст і промислових об'єктів, у лісових і важкодоступних місцях, на ділянках залізних й автомобільних доріг, на зводимих будинках і спорудах і т.д. Для попередження нещасних випадків і травм у цих умовах всі роботи повинні виконуватися з дотриманням спеціальних правил й інструкцій з техніки безпеки. З метою ознайомлення всіх без винятку працюючих із цими правилами проводяться спеціальні інструктажі. Розрізняють інструктаж вступний і на робочому місці. Повторний інструктаж проводиться через установлений час і при впровадженні нової технології.

Важливим елементом профілактики і запобігання травматизму при польових топографо-геодезичних роботах є аналіз виробничого травматизму. Його проводять з метою виявлення основних причин нещасних випадків, визначення конкретних ділянок виробництва, видів робіт і процесів, при яких переважно трапляються травми, для їх недопущення і запобігання, а також для економічного обґрунтування заходів з профілактики травматизму.

Аналіз травматизму в топографо-геодезичному виробництві за останні роки показав, що нещасні випадки переважають на польових роботах, а також трапляються при підсобно-допоміжних (навантажувально-розвантажувальних, транспортних), камеральних та інших роботах.

Досить високим є показник випадків із тяжкими і смертельними наслідками, особливо при побудові геознаків, на лісозаготівельних роботах і переправах через природні перешкоди (ріка, озера, гори та яри).

У результаті аналізу встановлено такий розподіл випадків виробничого травматизму за виробничими процесами польових робіт: 23,0% – на

будівельних майданчиках при побудові геодезичних знаків: 29,9% – при лісозаготівельних роботах; 39,1% – при пересуванні по маршруту і району робіт; 4,4% – при підйомі і спуску з дерев і геодезичних знаків; 3,8 – на інших процесах. За матеріалами розслідування виробничого травматизму, що найчастіше повторюються, виявлено такі порушення:

на будівельному майданчику при спорудженні або знесенні непридатного геодезичного знака: допуск до роботи осіб віком до 18 років; відсутність керівника бригади при збиранні та підйомі знака; знаходження працівників у небезпечній зоні; виконання робіт без захисних і запобіжних засобів; використання небезпечних прийомів роботи з інструментами та ін.;

на лісозаготівельних роботах: невідповідність майданчика до виконання робіт; проведення робіт без захисних касок; застосування небезпечних методів валки і обробки повалених колод та ін.;

при пересуванні по маршруту і району робіт: пересування по необстеженій місцевості поодиночці; відсутність засобів страхування при подоланні небезпечних місцевостей; порушення затвердженого маршруту пересування бригади; порушення правил керування транспортними засобами та правил перевезення людей і вантажів; неправильне подолання водних та інших перешкод тощо;

при підйомі і спуску з дерев і геодезичних знаків: підйом на дерево чи геодезичний знак і виконання верхових робіт без страхувальних засобів; підйом на геодезичний знак без попереднього обстеження його стану; використання непридатних або неперевіраних страхувальних засобів.

При виконанні рекогносцировки геодезичних мереж вимоги безпеки в основному стосуються вибору місця спорудження геодезичного знака в районах (об'єктах) підвищеної небезпеки, підйому на дерева і щогли для встановлення видимості, а також установа (у разі необхідності) щогл і віх на деревах для цих або інших цілей.

При спорудженні віх і щогл усі працівники повинні бути в захисних касках. Віхи і щогли довжиною до 8 м, діаметром у нижньому зрізі не більше

10 см дозволяється піднімати вручну з упором одного кінця в яму глибиною не менше 60 см. Віхи і щогли довжиною більше 8 м або менше 8 м, але в діаметрі нижнього зрізу більше 10 см, піднімаються тросом за допомогою корби, лебідки або інших механізмів.

У разі наближення грози необхідно спуститися з щогли і дерева на землю і відійти від них на відстань, не меншу за їх потрібну висоту.

Забороняється спилювати вершини дерев для встановлення на них інструментів або для кращої оглядовості.

Наступним етапом землевпорядного виробництва є опрацювання і аналіз одержаного первинного матеріалу в камеральних умовах, тобто систематизація даних для подальшої роботи. Окремими різновидами цих робіт є фотограмметрія, стереометрія, складання проектів землекористувань різних форм землекористувачів, проектів відведення земель, оцінка ринкової вартості землі для купівлі-продажу.

Усі види і процеси камеральних робіт слід виконувати в суворій відповідності із затвердженими технічними проектами, що виключають можливий вплив на працюючих шкідливих виробничих чинників, речовин і матеріалів.

Санітарно-гігієнічний стан у цехах камерального виробництва і на робочих місцях має відповідати вимогам будівельних і санітарних норм і правил проектування промислових підприємств, затверджених нормативними документами Міністерства охорони здоров'я України.

Засоби захисту, що використовуються при проведенні камеральних робіт, повинні забезпечувати захист працюючих від впливу шкідливих виробничих чинників, які супроводжують зазначену технологію і відповідають вимогам ГОСТ 12.4.011 -87 «ССБП Засоби захисту працюючих. Загальні вимоги і класифікація».

Приміщення цехів камерального виробництва повинні забезпечуватися в достатній кількості засобами пожежогашіння і пожежної сигналізації згідно з

переліками, затвердженими в установленому порядку Головним управлінням геодезії та картографії.

До проведення камеральних робіт допускаються особи, що відповідають вимогам безпеки і мають спеціальну технічну підготовку, пройшли інструктаж і перевірку знань правил безпеки праці, виробничої санітарії, пожежної безпеки та проходити попередній медичний огляд, а потім періодичні медичні огляди.

Усі матеріали та хімічні речовини, що використовуються при виконанні фотолабораторних, стереофотограмметричних, картографічних і обчислювальних робіт, мають задовольняти вимогам державних стандартів і технічних умов.

Щорічно в різних країнах світу, у різних галузях діяльності людини трапляються мільйони нещасних випадків, сотні тисяч з яких закінчуються трагічно. Страждають люди всіх професій на виробництві, в побуті, в армії, на транспорті. Великих збитків зазнають країни від аварій, катастроф, пожеж, стихійних лих, які призводять до загибелі людей. В Україні найважливіші функції безпеки життєдіяльності людини, передано в компетенцію Міністерства з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків чорнобильської катастрофи. Ці функції спрямовані на захист населення від наслідків стихійних лих, аварій та катастроф, а також застосування ворогом сучасних засобів ураження. Захист населення – це комплекс заходів, спрямованих на попередження негативного впливу наслідків надзвичайних ситуацій чи максимального послаблення ступеня їх негативного впливу.

Громадяни повинні знати основні свої обов'язки щодо безпеки життєдіяльності, дотримуватись установлених правил поведінки під час надзвичайних ситуацій. Є п'ять основних заходів щодо забезпечення захисту населення в надзвичайних ситуаціях:

Повідомлення населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій та постійного його інформування про наявну обстановку.

Навчання населення вмінню застосовувати засоби індивідуального захисту і діяти у надзвичайних ситуаціях.

Укриття людей у сховищах, медичний, радіаційний та хімічний захист, евакуація населення з небезпечних районів.

Спостереження та контроль за ураженістю навколишнього середовища, продуктів харчування та води радіоактивними, отруйними, сильнодіючими отруйними речовинами та біологічними препаратами.

Організація і проведення рятувальних та інших робіт у районах лиха й осередках ураження.

Повідомлення населення про факт небезпечної аварії, стихійного лиха, застосування зброї масового знищення проводяться засобами масової інформації з метою не допустити загибелі людей, забезпечення їм нормальні умови життєдіяльності у надзвичайній ситуації. Для того, щоб населення своєчасно ввімкнуло радіо та телевізора, в помешканнях, на підприємствах, інших закладах існує сигналізація (сирени, ревуни, гудки). Почувши сигнал, всі громадяни повинні ввімкнути радіо і телевізор. По радіо і телебаченню штаб цивільної оборони України у надзвичайних ситуаціях передають сигнал повідомлення, а також поради населенню, як поводитися в тій чи іншій ситуації. Робітники і службовці прямують до сховищ. Вдома, негайно вимкнути нагрівальні прилади, газ, світло, загасить вогонь у печі, одягнути дітей, взяти засоби індивідуального захисту, документи, необхідні речі, харчі, воду. Вимкнути зовнішнє і внутрішнє світло і прямувати до сховищ. Якщо під час тривоги знаходитесь на вулиці, необхідно сховатися в найближчому сховищі або у підвалах, підземних переходах, тунелях, траншеях, канавах, ярах, ямах.

Сховища залишити можна тільки після рішення місцевих органів Цивільної оборони і сигналу «Відбій повітряної тривоги».

За принципом захисної дії засоби індивідуального захисту органів дихання поділяються на фільтруючі та ізолюючі.

До засобів індивідуального захисту органів дихання фільтруючого типу відносяться фільтруючі протигази ГП-5, ГП-7, респіратори, ватно-марлеві пов'язки. Фільтруючі протигази призначені для захисту органів дихання, обличчя та очей від отруйних і радіоактивних речовин та бактеріальних засобів.

Ізолюючі засоби індивідуального захисту органів дихання призначені для захисту органів дихання, очей та обличчя від шкідливих речовин у повітрі в умовах ізоляції органів дихання від навколишнього середовища.

До цих засобів захисту органів дихання відносяться ізолюючі дихальні апарати типу ІІ-4, ІІ-5.

Евакуація – це організований вихід працівників підприємств та організацій, які припиняють або переносять свою діяльність у замську зону, а також непрацездатного й незайнятого у виробництві населення.

Плани евакуації населення розташовані в штабах Цивільної оборони міста, району, області. Евакуацію населення проводять через збірні евакуаційні пункти (ЗЕП), що призначені для збору, реєстрації й відправлення населення.

Спостереження організовується з метою своєчасного забезпечити штаб Цивільної оборони необхідними даними про радіоактивне, хімічне, біологічне зараження та вжити необхідних заходів щодо захисту населення.

Система спостереження за станом середовища України має величезну відомчу структуру. Режимні спостереження за станом природних ресурсів здійснюють десять міністерств та відомств. Подану цими організаціями інформацію узагальнює та аналізує Міністерство природи України.

Спостереження навколишнього середовища ведеться методом моніторингу протягом доби і методом контролю. Для проведення рятувальних робіт залучаються спеціалізовані формування Цивільної оборони, військові частини, підрозділи тощо. Невоєнізовані формування мають у першу чергу проводити рятувальні роботи на об'єктах народного господарства.

До них входять формування загального призначення, які мають у своєму складі аварійно-технічні формування, форм. механізації робіт. Вони можуть бути посилені протипожежними, дорожніми, автомобільними та іншими підрозділами.

Повністю усунути небезпеку, що виникають в процесі виконання робіт, за допомогою тільки технічних і організаційних заходів практично неможливо. Тому запобігання причин травмування в основному лежить на начальницькому складі, оскільки саме він займається підбором кадрів для виконання небезпечних видів робіт, а також проводить навчання, інструктажі і прищеплення культури безпеки праці всьому особовому складу. Тому управління в даній системі необхідно здійснювати на науковій основі.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведені дослідження розкривають питання удосконалення організаційно-методичних засад інвентаризації земель комунальної власності в умовах децентралізації.

1. Встановлено, що інвентаризація земельних ресурсів для об'єднаної територіальної громади – це процес перевірки та документування наявності та стану земельних ділянок, а також оцінка активів. Ця процедура має вирішальне значення для ефективного управління земельними ресурсами в громадах. Вона надає можливість розвивати громаду, сприяючи наповненню місцевого бюджету, розпорядженню земельними ділянками з максимальною якістю та прозорістю, з урахуванням вимог законодавства України і інтересів громади. Для громад виконання цієї процедури є незворотною необхідністю.

2. В основі розробки програми розвитку територій об'єднаних громад лежить проведення інвентаризації та моніторингу земель. Основними завданнями моніторингу земель є оцінка еколого-економічних наслідків деградації земельних ділянок з метою запобігання або зменшення негативного впливу на них. Інвентаризація земель передбачає проведення попередніх робіт зі збору та аналізу даних, а також вивчення наявних картографічних матеріалів для даної території. Крім того, вона включає проведення польових вимірювань і створення нових кадастрових відомостей, які відображають всі зміни в межах земельних ділянок.

3. Встановлено, що так як плата за землю є одним з основних джерел доходу для місцевого бюджету, проведення інвентаризації комунальних земель сприятиме збільшенню надходжень до бюджету через оплату орендної плати та земельного податку за використання землі. Здійснення інвентаризації у громадах забезпечує достовірну та повну інформацію про площу, склад, якісні характеристики земель, а також дані про землекористувачів та землевласників, врегулювання прилеглих меж.

4. Міжнародний досвід показує, як повинна виглядати у сучасних умовах ефективна й добре організована система земельного кадастру. Важливими складовими такої системи є юридичний, технічний та економічний аспекти, подібні до тих, що існують у Франції та Іспанії. Юридична складова забезпечуватиме доступ до інформації про всіх власників і користувачів землі, починаючи з сьогоднішнього дня, а також забезпечить історичний аспект реєстрації прав власності, як це добре реалізовано в земельнокадастровій системі Канади. Технічна сторона міститиме дані про фізичні та хімічні властивості ґрунту, географічне розташування ділянки, її форму та розмір, а економічна сторона включатиме інформацію про різні способи використання цієї землі, такі як господарські цілі, лісокористування, забудова тощо.

5. В межах території Белзької громади встановлено, що значна частина території громада не внесена до даних земельного кадастру. У 2019 -2020 роках роботи по інвентаризації, ініційовані Держгеокадастром, проводилися, однак завершити їх в повному обсязі не вдалося.

6. Для покращення процесу забезпечення інвентаризації земель в громаді, запропоновано зосередитися на необхідності виконувати всі роботи відповідно до правового поля. Земельне законодавство в Україні є двозначним у деяких питаннях, тому важливо залучати фахівців та ретельно розглядати всі можливі негативні аспекти під час проведення робіт. Також треба приділяти увагу дрібним проблемам, оскільки вони можуть призвести до багатьох ускладнень. Запропоновано модернізувати процес інвентаризації земель, зважаючи на земельну реформу та децентралізацію влади.

7. Роботи, пов'язані з інвентаризацією земель в межах Белзької міської територіальної громади Львівської області включають такі етапи: обстеження, топографо-геодезичні роботи, камеральну обробку даних, а також складання технічної документації у паперовій та електронній формі.

8. Інвентаризація земель Белзької міської громади проводиться як в межах, так і за межами населених пунктів. Щодо інвентаризації земель в

межах населених пунктів, вона проводилася відповідно до встановленої їхніх меж. Площа земель, які були проінвентаризовані, складає 202,4200 гектарів.

9. Після аналізу даних проведеної інвентаризації, пропонуємо такі рекомендації:

а) Власникам землі і користувачам, які використовують ділянки з виявленими відмінностями, рекомендуємо привести використання цих ділянок у відповідність до законодавчих актів.

б) Фізичним та юридичним особам пропонується оформити правовстановлюючі документи на ділянки, які фактично вони використовують.

в) Для власників земельних ділянок, які використовуються не за призначенням, рекомендується змінити призначення цих ділянок або використовувати їх відповідно до призначення, зазначеного в правовстановлюючих документах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Sharyi G., Dubishchev V. Development of land relations in the system of productive forces of society. Розвиток земельних відносин в системі продуктивних сил суспільства. Економіка і регіон. 2021. № 3. С. 15-22.
2. Бечко П. К., Гузар Б. С., Бечко В. П., Наталич О. С. Податкові ризики в умовах реалізації податкової політики зі стимулювання інноваційної діяльності в Україні. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. С. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8754> (дата звернення: 08.07.2023).
3. Бородіна О. Воєнні загрози глобальній продовольчій безпеці та перші міжнародні реакції щодо подолання їх наслідків : Політекономічний зріз. *Економіка України*. 2022. № 6. С.41-53.
4. Величко В. А., Мартин А. Г., Новаковська І. О. Моніторинг ґрунтів України – проблеми землевпорядного, ґрунтознавчого та наукового забезпечення. *Вісник аграрної науки*. 2020. № 7. С. 5-16.
5. Вергелес О. А. Проблеми ефективного використання земель державної власності, що знаходяться у користуванні державних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій. *Юрид. наук. електрон. журн*. 2022. № 6. С.199-203.
6. Гадзало Я., Ібатуллин І., Лузан Ю. Інституціональне забезпечення функціонування продовольчої системи України в сучасних кризових умовах. *Вісн. аграр. науки*. 2022. № 8. С. 6-15.
7. Головні проблеми ринку землі в умовах воєнного стану розглянули під час online-марафону ААУ. *Юрид. газ.* 2022. 22 серп.
8. Гончаренко Л. Ініціатива, яка може залишити аграрну науку без цінних дослідних земель, а державу – без хліба. *Голос України*. 2022. 3 серп. [№ 183].
9. Горбатюк В.М. Інвентаризація земель у системі управління земельними ресурсами. *Містобудування та територіальне планування*. 2008. №31.
10. Гузар Б.С. Формування звітності по земельних ресурсах сільськогосподарського призначення. *Економіка АПК*. 2010. №7. С. 64-67.

11. Гузар Б.С., Трус О.М. Оцінка та аналіз бюджетної децентралізації в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О.О. Непочатенко (відп. ред.) та ін.: *Економічні науки*. Вип. 98. Ч.2. Умань, 2021. С.89-110.

12. Давиденко Н. М., Порохівник Ю. О. Фінансове забезпечення вирішення еколого-економічних проблем землекористування в аграрному секторі економіки України. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 4. С. 146-149.

13. Дзядикевич Ю. В., Любезна І. В., Розум Р. І. Напрями покращення землеустрою та землекористування в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2019. № 1. С. 172-177.

14. Економіка землеустрою в країнах Європейського союзу: особливості та можливості адаптації до українського простору. *Економічний форум*. 2021. № 3. С. 9-16.

15. Звернення до Уряду України про вжиття заходів щодо охорони та відновлення земельних ресурсів в умовах воєнного стану. *Вісн. аграр. науки*. 2022. № 7. С. 5-8.

16. Земельний кодекс України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 25.10.2001 № 2768-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2768-14> (дата звернення 13. 10. 2023).

17. Клименко А. А., Глотова К. О., Ванієва А. Р. Імперативи екологізації землекористування в Україні. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2018. № 4. С. 66-70.

18. Купріянич І. Факторний аналіз загроз та ризиків екологічної безпеки сільськогосподарського землекористування. *Економічний дискурс: міжнародний науковий журнал*. 2020. № 1. С. 7-15.

19. Лаврук В. В., Покотильська Н. В., Лаврук О. С. Завдання сучасного землеустрою в системі управління земельними ресурсами та землекористуванням. *Агросвіт*. 2019. № 3. С. 3-10.

20. Лазарева О. В. Економіка землеустрою в країнах Європейського союзу: особливості та можливості адаптації до українського простору. *Економічний форум*. 2021. № 3. С. 9-16.

21. Лазарева О. В., Борисевич К. Ю. Європейські шляхи розвитку землеустрою в системі управління земельними ресурсами. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 28-33.

22. Лазарева О. В., Горгоц А. О., Гориславська В. В. Особливості формування конкурентних переваг землекористування в країнах Європейського Союзу та Україні. *Причорномор. екон. студії*. 2022. № 74. С.175-181.

23. Лазарева О. В., Мась А. Ю., Борисевич К. Ю. Європейські шляхи розвитку землеустрою в системі управління земельними ресурсами. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 28-33.

24. Мартин А. Ключові завдання землевпорядної галузі України на найближчі десять років. *Землевпорядний вісник*. 2020. № 3. С. 7-8.

25. Михальова М. Інновації щодо державної реєстрації обмежень у використанні земель в державному земельному кадастрі. *Містобудування та територ. планування: наук.-техн. зб.* Київ, 2022. Вип. 79. С. 249-257.

26. Молдаван Л. В. Глобалізаційна трансформація землекористування: наслідки та способи їх запобігання. *Економіка АПК*. 2020. № 6. С. 6-18.

27. Мороз О. В. Укладення договору купівлі-продажу земельної ділянки сільськогосподарського призначення. *Право і сусп-в во*. 2022. № 3. С. 58-64.

28. Негрей М., Тараненко А., Костенко І. Аграрний сектор України в воєнний час : проблеми та перспективи. *Економіка та сусп-во*. Мукачів. держ. ун-т. 2022. № 40.

29. Неміш Д., Гуменюк М. Основи функціонування малого аграрного підприємництва в умовах євроінтеграції. *Вісн. аграр. науки*. 2022. № 8. С.79-88.

30. Новаковський Л., Третяк А., Дорош Й. Стан і проблеми землеустрою об'єднаних територіальних громад у контексті підвищення їх фінансової стійкості. *Землевпорядний вісник*. 2018. № 12. С. 14-19.

31. Олещенко А., Палеха Ю., Мартин А. На шляху до уніфікованого просторового планування: узгодження систем класифікації у землеустрої та містобудуванні. *Землевпорядний вісник*. 2021. № 8. С. 7-10.

32. Осташко Т. Сільськогосподарський експорт України в умовах війни і шляхи його відновлення. *Економіка України*. 2022. № 5. С.26-37.

33. Пістун І. П., Березовецький А. П., Ковальчук Ю. О. Охорона праці в галузі сільського господарства (землепорядкування, геодезія): навчальний посібник. Суми: ВТБ «Університетська книга», 2006. 375 с.

34. Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України від 19.06.2003 № 963-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/963-15> (дата звернення: 23.10.2023).

35. Про землеустрій : Закон України від 22.05.2003 № 858-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/858-15> (дата звернення: 23.10.2023).

36. Про охорону земель : Закон України від 19.06.2003 № 962-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/962-15> (дата звернення: 10.10.2023).

37. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1264-12> (дата звернення: 08.10.2023).

38. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2694-12> (дата звернення: 11.10.2023).

39. Родінова Н., Дергач А., Гудзь Г. Світова продовольча криза як наслідок російсько-української війни. *Економіка та сусп-во*. Мукачів. держ. ун-т. 2022. № 40.

40. Смирнова С. М. Бірюкова О. О., Смирнова С. М. Стратегії розвитку сільськогосподарського землекористування на основі SWOT-аналізу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 53-58.

41. Смирнова С. М., Смирнов В. М., Чигурян Я. О. Екологічні обмеження землекористування сільськогосподарських земель. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 51. С. 176-180.

42. Таратула Р.Б. Зарубіжний досвід розвитку земельно-кадастрових систем. *Агросвіт*. 2016, № 7. С. 17-21.
43. Томашук І. В., Балдинюк В. М. Використання земельно-ресурсного потенціалу сільських територій України в умовах трансформаційних змін. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 54. Електронні дані.
44. Третяк А. М., Гунько Л. А., Третяк Н. А. Інституціоналізація розвитку економіки землевпорядкування. *Агросвіт*. 2023. № 15. С. 11-19.
45. Третяк А. М., Третяк В. М., Гетманьчик І. П., Гунько Л. А. Поняття та сутність економіки землеустрою та землевпорядкування в Україні. *Агросвіт*. 2021. № 11. С. 3-10.
46. Третяк А. М., Третяк В. М., Прядко М. Т., Капінос Н. О. Розвиток системи землевпорядкування на засадах новітньої інституціонально-поведінкової теорії. *Економіка та держава*. 2021. № 6. С. 27-34.
47. Третяк А., Третяк В., Малашевська О. Оцінка ефективності землеустрою та землевпорядкування. *Економіка природокористування і сталий розвиток*. 2019. № 5. С. 91-95.
48. Третяк А., Третяк В., Прядка Т. Законодавчі та управлінські проблеми землевпорядного процесу при оформленні прав на земельні ділянки. *Землевпорядний вісник*. 2021. № 1. С. 15-20.
49. Третяк А., Третяк В., Прядка Т., Капінос Н. Розвиток землевпорядкування як соціально-економічної інституції. *Землевпорядний вісник*. 2021. № 7. С. 19-25.
50. Ходаківська О. В., Юрченко І. В. Ринковий обіг земель сільськогосподарського призначення в Ізраїлі. *Економіка АПК*. 2019. № 2. С. 84-92.
51. Чудовець В.В. Удосконалення методичних підходів та документального забезпечення інвентаризації земель сільськогосподарського призначення. *Облік і фінанси АПК*. 2007. №6,7.
52. Шубравська О. В., Прокопенко К. О. Забезпечення продовольчої безпеки України : повоєнний контекст. *Економіка України*. 2022. № 7. С.21-42.